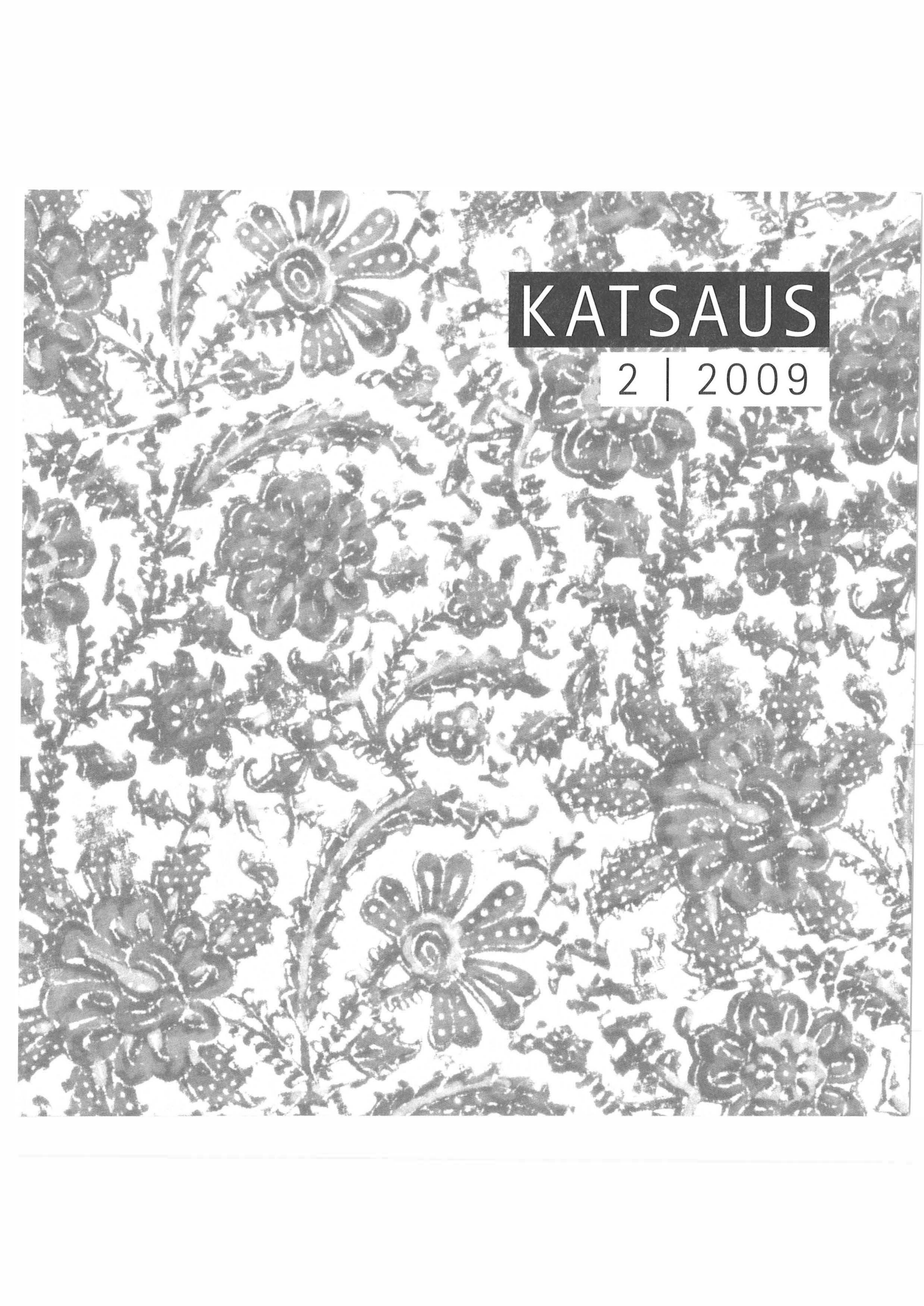

KATSAUS

2 | 2009

KATSAUS

2 2009

ARTIKKELIT

- 1 Pääkirjoitus: Humanismista | Eero Ojanen
2 Vincent Cespedes, uudistumisen filosofiaa ja itsensä nostamista
omista hiuksista | Hermann Yli-Tepsa
4 Filosofia, eräs vastavoima | Vincent Cespedes
7 Argumentaatiotaidosta | Lauri Järvilehto
11 Tämä ihmisen ajattelu | Eero Ojanen
15 Sopii myös meille nihilisteille, eli: jotakin filosofisen
praktiikan koulutusohjelmasta | Jukka Laajavuori
16 Mediapaniikista mediakasvatukseen | Harri Kilpi

KIRJALLISUUSOSIO

- 19 Aforismeja | Minka Heino
20 Ikea | Jenny Tirkkonen
22 Takahuone | Suna Önder
26 "Windora" – Luku romaanista Kuninkaantytär | Maria Nokelainen
33 Neljä runoa | Esa Mäkijärvi
34 Amerikkalaiset aakkoset – Silliman: *the Alphabet* | Esa Mäkijärvi
35 Kriittisen syksy 2009

KATSAUS

Julkaisija
Kriittinen korkeakoulu ry
Albertinkatu 27 a B 12
00180 Helsinki
puh. (09) 684 0010
www.kriittinenkorkeakoulu.fi
info@kriittinenkorkeakoulu.fi

Vastaava päätoimittaja
Eero Ojanen |
eero.ojanen@kriittinenkorkeakoulu.fi

Toimitussihteeri
Hermann Yli-Tepsa |
hermann.ylitepsa@gmail.com

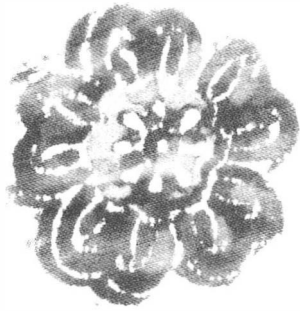
Lehden ulkoasu
Pauliina Leikas | pauliina.leikas@uta.fi

ISSN 1795-2131

Tilaushinta
20 euroa/vuosi (neljä numeroa)
irtonumero 6 euroa

Tilaukset, jäsenyydet ja osoitteenmuutokset
puh. (09) 684 0010
info@kriittinenkorkeakoulu.fi

Katsaus on kulttuurilehti, joka käsittelee Kriittisen
korkeakoulun toimintakenttään liittyviä aihepiirejä.
Lehti lähetetään jäsenenä yhdistyksen jäsenille.

Pääkirjoitus | Humanismista

Humanismi on ihmisen realismia, sillä se on totuus ihmisestä: ihminen on vajaa ja rikkinäinen, kaikkea muuta kuin jalo ja hyvä, mutta silti hänessä on hyvyyden kipinä ja hänellä on ihmisarvo, josta kaiken toiminnan on lähdettävä. Ihmisarvoa ei tunnusteta vain toiselle, vaan se on tunnustettava myös itselle. Ihmisarvon suominen itselleen on vaatimusta siitä, että minun tulee saada osakseni inhimillinen paikka ja kohtelu, mutta minun tulee myös itse käyttäytyä ihmisen arvoisesti. Ihmisarvo on ihmisyyden tuntoa. Ihminen on mittaamattoman arvokas, ei vain jokin rahalla tai muulla mitalla mitattava arvo.

Siksi voidaan sanoa, että arvokasta, tuottavaa, hyödyllistä ja kannattavaa on sellainen toiminta, joka edistää ihmisyyttä ja liittyy siihen. Inhimilliset päämäärät voivat olla suuria tai

pieniä, inhimillisyys pitää ylipäättään ottaa riittävän pienenä, ei liian suurena asiana. Virheet, joita hyvien asioiden toteuttamisessa tehdään, johtuvat usein siitä, että hyvä päämäärä nähdään liian suurena ja sen toteuttaminen tuottaa ongelmia.

Humanismi ei siksi ole mikään suuri päämäärä eikä tietty tila, vaan jatkuvaa todellisuutta, jota voimme ylläpitää koko ajan. Ihmisen ei tarvitse pyrkiä aina edes parempaan, mutta hyvään kylläkin. Jos jokin asia on hyvin, sen ylläpitämisessä on jo usein aivan tarpeeksi työtä. Humanismin etu on juuri siinä, että se ei ole järjestelmä vaan suhtautumista. Se toteutuu koko ajan tai ei toteudu. Se on pientä ja vaatimatonta, mutta ehdotonta.

EERO OJANEN

VINCENT CESPEDES,

uudistumisen filosofiaa ja itsensä nostamista omista hiuksista

HERMANNI YLI-TEPSA

Filosofin tulee hankkiutua mediaan, koska se on reitti ihmisten luokse. Media on eräänlainen Ateenan tori, jolle filosofi Sokrateen tavoin haastaa aikalaisiaan ajatteluun.

Ranskalainen kirjailija ja filosofi Vincent Cespedes varmaankin allekirjoittaisi ylläolevan Esa Saarisen kommentin filosofin roolista. Filosofi ei luennoi ja ota asiantuntijan roolia eikä hän aja tietyn ryhmän asiaa vaan auttaa ihmisiä heidän omien ajatustensa synnyttämisessä. Saarisen tavoin Cespedes viittaa Sokrateen maieutiikkaan, taitoon toimia ajatusten synnyttämisen kättilönä.

Cespedes nousi julkisuuteen vuonna 2001 pamfletinomaisella teoksellaan *I Loft You*. Silloin alle kolmekymppinen lähiölukion filosofian opettaja, lähiön kasvatti itsekkin, herätti huomiota tositelevisiosarjan *Loft Story* analyysillä. Cespedes paitsi pureutui ohjelman rakenteisiin, myös kritisoi sitä kiivaasti ja tuomitsi sen vilpittömästi. Eräässä haastattelussa Cespedes kertoo

ajatuksen kirjasta syntyneen *Loft Storyn* kaikkialle tunkevasta läsnäolosta lukiossa. Hänen oppilaidensa kirjoittamista sarjaa käsittelevistä teksteistä kävi ilmi, etteivät he pystyneet tuottamaan sarjasta kriittistä analyysia. Oppilaat tuntuivat kaipaavan älyllisiä välineitä sarjan käsittelyyn, mikä sai Cespedesin tarttumaan toimeen. Cespedes kiinnittää huomionsa varsinkin siihen seikkaan, etteivät nuoret kyenneet identifioimaan *Loft Storyn* henkilöahmoja. Hän esittääkin, etteivät koeolosuhteissa pidetyt sarjan henkilöt ole verrattavissa ihmisiin tavanomaisessa elinympäristössä. *Loft Story* piirtää henkilöahmoista "robottimuotokuvia", jotka syntyvät ja vaihtavat muotoaan koeolosuhteiden paljasta showbisneksen logiikkaa muistuttavan muuttuvan kilpailuasetelman myötä.

Cespedesin tulkinnassa *Loft Storyn*, ranskan *Big Brotherin* rakentama todellisuus henkilöineen on siis eräänlainen esineellistymä kilpailusta viihdemarkkinoilla. Hän asettuu vastustamaan tätä markkinatalouden ulottautumista kaikkialle elämään. Lapsilla ja nuorilla on aikuisia suurempi mahdollisuus suhtautua asioihin leikin ja kokeilun kautta, he ovat avoimia uudelle ja vielä rakentumattomalle. Tämä mahdollisuus menee kuitenkin hukkaan, kun nuorille sysätään erilaisia kuluttajuuden rooleja ja rakenteita, "kuluttajien heimoja". Cespedes toteaa, että nykyisessä markkinatalouden hallitsemassa kasvatuskulttuurissa nuoruus menee nuorilta kadoksiin. Nuorten ongelmat tulevat vieraantumisesta kuluttajamaailmoihin, ei niinkään kapinallisuudesta tai vastarinnasta. Cespedes kertoo olevansa "valovuoden päässä" arkielämän sosiologi Jean-Claude Kaufmannista, joka pitää *Loft Storyn* kaltaisia sarjoja mielenkiintoisina tutkimuskohteina. Ne tunkeutuvat "väkivaltaisesti" kaikkialle, jonka vuoksi niiden hallintaa on myös suorasukaisesti vastustettava.

Nuorille on palautettava nuoruuden oma henki, tuoreuden mahdollisuus. Yleisemminkin ottaen Cespedesille filosofian tehtävä on vastustaa yhteisöelämää jähmettäviä voimia ja auttaa ihmisten, kulttuurin ja yhteisön uudistumisessa. Muutoshalu edellyttää kuitenkin tyytymättömyyden heräämistä ihmisten joukossa. Cespedesin teksteissä toistuu antiikin Kreikan käsite *thymos*, joka Platonilla viittaa haluun tulla tunnistetuksi yhteisössä. Ihmetys ei hänen mukaansa enää käy filosofoinnin perusmotivaatioksi, sillä markkinat ja mainonta käyttävät ihmisten vilpittöntä uteliaisuutta hyväkseen. Sen sijaan ajattelun on synnyttävä tyytymättömyydestä, yksilöllisen ja yhteisöllisen elämän ongelmakohdista.

Loft Storyn seuranneissa esseistisissä teoksissaan Cespedes jatkaa "tymeettisen" filosofian projektia: hän tarttuu ajankohtaisiin ongelmiin pyrkimyksenään saattaa ne ajateltavaksi. Puhuteltavana eivät ole enää pelkästään hänen oppilaansa tai nuoret, vaan "suuri"

ranskalainen yleisö. *Cerise sur le béton. Violences urbaines et libéralisme sauvage* (Kirsikka betonilla. Lähiöväkivalta ja villi liberalismi, 2002) analysoi lähiöväkivaltaa Ranskassa ja ennakoi niiden mediatisoinnin vaikutusta tulevaisuuden vaaleissa. *Sinistrose. Pour une renaissance du politique* (Sinistroosi. Poliitiikan uudistumisesta, 2002) paneutuu kysymykseen ihmisten suhteesta politiikkaan Ranskaa järkyttäneiden presidentinvaalien (joissa äärioikeistolainen Jean-Marie Le Pen selvisi toiselle kierrokselle) jälkimainingeissa. Teoksissa *Je t'aime. Une autre politique d'amour* (Rakastan sinua. Toisenlainen rakkauden politiikka, 2003) ja *Mélangeons nous. Enquête sur l'alchimie humaine* (Sekoittukaamme. Tutkimus inhimillisestä alkemiasta, 2006) Cespedes puuttuu rakkauteen sekä perheen ja arkipäivän sosiaalisen todellisuuden rakenteisiin. *Mot pour mot. Kel ortograf pr 2m1?* (Sana sanalta. Millainen oikeinkirjoitus 2000-luvulla?, 2007) puhuu ranskan kielen, sanojen ja oikeinkirjoituksen uudistumisen puolesta. *Mai 68 – la philosophie est dans la rue!* (Toukokuu 68 – filosofia on kaduilla!, 2008) on lopulta tulkinta vuoden 1968 liikehdinnästä ennen kaikkea filosofisena tapahtumana.

Vaikka tyytymättömyys ja kritiikki ovat filosofian tärkeitä taustavoimia, ajattelun ei pidä juuttua negatiiviseen asenteeseen. Cespedes ei ole kyynikko, skeptikko tai melankolikko: uusien aatteiden synnyttäminen on vähintäänkin yhtä olennaista kuin kritiikki. Hän puhuu ideologioista positiiviseen sävyyn, ikään kuin valistuksen hengessä: ihmiset tarvitsevat omia aatteita. Cespedesin Hans Albertilta lainaaman vertauksen mukaan ihminen on samassa tilanteessa kuin suohon uponnut Paroni Von Münchhausen. Hän ei voi jäädä odottamaan ulkoista voimaa, joka auttaisi suosta ylös. On pikemminkin hyväksyttävä tempun mahdottomuus ja vedettävä itse itsensä, vaikka omista hiuksistaan.

Nykyisin ideologisuudella on taipumus samastua dogmatismiin. Aatteista ja ideologioista halutaan vapautua samalla tavalla kuin dogmeista ja fanatismista.

Mutta Cespedesin mukaan se joka kuvittelee pääsevänsä joskus aatteista vapaaksi tai olevansa jo niistä vapaa, lankeaa juurikin dogmaattisuuden tai hallitsevan ideologian ansaan. Piilevästi tunnustettu ajattelun tai totuuden järjestys hallitsee erityisesti siellä, missä aatteita ei tunnusteta olevan. Ongelma ei siis ole kuinka vapautua ideologioista, vaan kuinka synnyttää niitä ja suhtautua niihin oikealla tavalla. On opittava tekemään älyllisiä seikkailuja ja kokeiluja, ymmärrettävä aatteiden suhde ihmisyhteisön käynnissä olevaan toimintaan. Cespedes huomauttaa, että ihmisen kyky tehdä uutta on myös tieteellisten keksintöjen taustalla vaikuttava voima. Ihmiset tarvitsevat aatteita heille valmiina tarjottujen rinnalle, jotta olisi vaihtoehtoja "markkinoiden sanelemalle, kaaottiselle politiikalle".

Cespedesille filosofin tehtävänä on siis kättilöidä ihmisten aatteita. Hän kuvaa tätä vallan siirtämiseksi tai jakamiseksi. Kriitikki, epäily, tiedon ja totuuden etsiminen ja argumentointi ovat filosofialle elintärkeitä. Nietzschen filosofiasta inspiroituneelle ja kungfuta harrastavalle Cespedesille on kuitenkin luontevaa painottaa jännitteisiä voimia ja liikettä paikalleen asettuneen totuuden järjestyksen kustannuksella, mitä tähän erääseen filosofian perinteiseen erotteluun tulee. Kun hän puhuu filosofiasta vastavoimana, ehkäpä se tarkoittaa seuraavaa: filosofia purkaa hallitsevia ajatusrakennelmia koossapitäviä voimia, jotta ne virtaisivat kullekin ajatuksen ajattelijalle.

Tässä Katsauksen numerossa julkaistava Cespedesin kirjoitus, "Filosofia, eräs vastavoima", kertoo lyhyesti filosofiasta. Se on Cespedesin lyhentämä versio hänen filosofisen sanakirjansa, *Contre dico philososophique* (2006), johdannosta.

Vincent Cespedesin kirjoituksia, musiikkia, teosluettelo ynnä muuta:
www.vincentcespedes.net

VINCENT CESPEDES

FILOSOFIA, ERÄS VASTAVOIMA

SUOMENTANUT HERMANNI YLI-TEPSA

Filosofia on älyllinen käytäntö, joka kysyy kaikista asioista "miten" ja "miksi". Se on menetelmällistä epäilyä, hedelmällistä reflektiota. Se on *taito* ajatella maailmaa kritisoidulla sekä maailmaa että tapaamme ajatella! Se on paras vastavoima yhden ainoan ajattelutavan vallalle. Se on parasta "mediakasvatusta".

Filosofia pyrkii yhdistämään kaiken tiedon vetoamalla ihmisen korkeampiin mielen kykyihin; siten se todistaa järjen runollisesta tuotteliaisuudesta. Jos filosofia ei kuitenkaan voi kieltäytyä järjestä, järki puolestaan voi vallan helposti hylätä filosofian!

Kreikan sana *philosophos* viittaa siihen, joka rakastaa ja etsii viisautta, tietoa. Tiedon havitteleminen on kuitenkin oman tietämättömyyden tunnustamista! Filosofit osoittautuvat siis pohjimmiltaan nöyriksi, silloinkin kun heidän tyyliinsä on raju. Heidän päämääränsähän on asettaa kysymyksiä hakaillakseen totuutta, ei laukoa "totuuksia" vastatakseen heille

asetettuihin kysymyksiin. Niinpä se, joka uskottelee olevansa filosofi, mutta osoittautuu ylimieliseksi, on todellisuudessa huijari, sofisti – yksi noista television rakastamista lavaälyköistä.

Filosofia on ennen kaikkea kysymysten kyseenalaistamisen ja mielen etsimisen mielihyvää, rohkeutta syleillä totuutta keskustelussa. Filosofia ottaa hieman korkeutta saadakseen laajemman näkymän maailman monimutkaisuuteen, varustautuu älyn työvälineillä ajatellakseen, astuakseen todelliseen maailmaan, poistuakseen sumusta. Filosofia irrottaa siteistä ja pyrkii tekemään toisen filosofiksi.

Eräässä haastattelussa vuodelta 1990 liettualaissyntyinen filosofi Isaiah Berlin tekee kauniin määrittelyn: "Yksi filosofian aikaansaamista vaikutuksista, jos sitä opetetaan oikealla tavalla, on kyky nähdä poliittisen retoriikan, harhaanjohtavien argumenttien, huiputusten, hupsuukien, verbaalisen usvan, tunteilla kiristämisen ja kaikenlaisen saivartelun sekä harhanäkyjen lävitse. Se voi teroittaa kriittistä mieltä hyvinkin laajamittaisesti."

Filosofian huonosta käytöstä

Teoriassa filosofian sanotaan hyökkäävän ensisijaisesti mentaalisten gettojen kimppuun. Käytännössä se toisinaan pelkistyy hedelmättömään yksityiskohdan kanssa näpertelyyn; silloin se tarjoaa tiiliä ja sementtiä tukkiakseen aukkopaidat ja varmistaakseen kaiken: ristikko ja vartiotorni vapauten puhkaistun tunnelin suulle, työmaan päällikkö vartioimaan dynamiittia. Se ei enää sano "Astu ulos luolasta!" vaan "Pysy sisällä!" – mikäli sen mongerrus ylipäänsä vielä *sanoo* mitään ihmisille! Siltä puuttuu virran väyliä, liikutuksia, avauksia, sekoituksia. Siltä puuttuu alkemia, tyhjentyttäviä lupauksia. Se ei enää tee identiteeteistä väliaikaisia substansseja, vaan kiinnittää ne paikoilleen. Se ei enää piinaa vuosisataansa eikä keksi kansaansa. Sillä ei ole enää ajatustenvaihtoa. Se ei enää tee sisäänmurtautumisia tai rikkomuksia. Se normalisoi ja kodifioi.

2000-lukumme tullaan muistamaan merkitysten väkivaltaisen manipulaation vuosisatana. Sanat ovat ensimmäisiä manipulaation kohteita, sillä vain niiden välityksellä universumiamme jo hallitsevia kuvia tulokitaan. Ällistytävä ja huumaaava sanojen markkinatalous tulee ulottumaan kaikkialle.

Mitä vähemmän sanojaan valitsee, sitä vaikeampi on tehdä omia valintoja. Kulutusyhteiskunta ei kuitenkaan tyydy runsauttamaan haluja ja makuja kaikilla elämänpiirin alueilla: se tekee meidät kiihkomielisiksi. Tai pikemminkin: se tekee meidät helposti kiihotettaviksi. Se jättää oven auki villitsijöille ja mainosmiehille, niille jotka osaavat koskettaa ja liikuttaa meitä. "Ajattelu on viipyilemistä. Viipyileminen on puolestaan ikävystymistä. Ikävystyminen tarkoittaa kuolemaa. Siispä ajattelu on kuolema." Eläköön kanavilla surffailu! Nopeus! Melske!

Viime aikoina jopa valtionvarainministerin on kuultu sanovan täysin vakavissaan, että "harkitsevan ajattelun aika on ohi". Kauhistuttava tunnustus.

Lapsuuden "miksi-kysymysten" jälleenlöytäminen

Ajattelemisen, se on yhtä kuin elämää. Tarvitaan vain sanoja ja aikaa, jotta voisi ajatella. Meidän on myös ehdottomasti ajateltava, vaikka tämä ei miellyttäisikään kauppaketjujen pomoja. Se on nimittäin ainoa tapa pelastua massahysterialta, joka taannuttaa ihmistä kohti raakalaisuutta, oli kyseessä nautinnon huuma tai viha.

Yhteiskunnan meille myymät vastaukset eivät ole olennaisia vaan pikemminkin lapsuuden "miksi-kysymysten" pitkä sarja, kyltymätön kyseenalaistaminen jota mikään varmuus ei saa loppumaan: epäilyn mielihyvä. Sillä mitä mieltä elämällä olisi, jos uteliaisuus puuttuisi? Tietoa ei ole ilman tiedon *halua*; juuri tätä haluamista on herkistettävä.

Filosofit kuten Aristoteles tekevät ihmetyksestä – jopa kaikkein banaalimpienkin asioiden kohdalla – ensimmäisen askelen kohti tiedon etsintää. Ihmetys ei kuitenkaan enää sysää ajattelemaan maailmassa

jossa mikään ei enää kummastuta, jossa ihmetyksestä on tullut *velvoite*, jossa mitä kamalimmat tyhmyydet julistetaan "ihmeellisiksi", "ennennäkemättömiksi", "fantastisiksi", "nerokkaiksi" niiden toimesta, joille meidän aasiutumisestamme on etua: on pikemminkin niin, että ihmetys sysää meidät kaikessa hölmöydes-sämme siirtymään kohti kassaa! Epäily, puolestaan, sanoo: "*Aikalisä! Mitä te oikeastaan selitätte? Todistakaa, mitä väitätte! Argumentoikaa!*" Ja terve järki sanoo: "*Hölynpölyä! Kylvätte sekaannusta pätevien ratkaisujen sijaan! Saatatte meidät hämäännöksen tilaan!*" Epäily ja terve järki: siinä kaksi lujaa lähtökoh-taa, joiden avulla voi alkaa tulla vastuulliseksi sanois-taan ja teoistaan.

Älyllinen riemu

Filosofia, kyseenalaistamisen ja refleктоimisen taito-na, on samalla kerralla sekä loputonta herkuttelua että vastavoima. Se on älyn riemuitsemista niillä lukemat-tomilla tiedon alueilla, joita se tutkii; se on eksisten-tiaalinen asenne, sillä se vaatii itselleen voimakkaasti ja selkeästi oikeudenmukaisuutta ja totuutta.

Mitä enemmän opimme, sitä enemmän haluaisim-me oppia, kun huomaamme tietämättömyytemme alan selkeästi laajenevan. Tietämisellä ei ole loppua. Tietä-mätön ei pelkisty tiedettyyn, päin vastoin: molemmat

kasvavat samanaikaisesti. Mitä enemmän tiedän, sitä enemmän tiedän *etten tiedä tarpeeksi*. Se on älyllinen juopumustila. Se on toisinaan myös kärsimystä. Jou-dummehan tekemään valintoja vastoin sitä mitä sy-dän sanoo: kymmenenkään elämää ei riittäisi kaiken luettavissa olevan lukemiseen, kirjoitettavissa olevan kirjoittamiseen tai ennen kaikkea eletävissä olevan elämiseen! Eikö filosofien kohtalona ole kuitenkin pohjimmiltaan *ajautua umpikujiin*?

Silti filosofia ei ole vilpittöntä, pyyteetöntä vaan po-leemista toimintaa. Se muistuttaa silmälääkärin kamp-pailua pyrkiessään, usein äärimmäisen väkivaltai-sesti, hiomaan niitä laseja joiden läpi maailmaa ha-vainnoimme ja elämme. Se ilkeää ryhtyä oikomaan näkemystämme, aatteitamme, mielipiteitämme, mie-lihalujamme. Se on peräti kaikkein vahvin voima obs-kurantismia ja dogmatismia, taikauskolle ja ennakko-luulolle sokeutumista vastaan.

Ei ole sitoutumista (*engagement*) ilman raivostumis-ta (*enragement*) tai ainakaan ilman häiriintymistä. In-tellektuaalinen mukavuus on tyhmyyden toinen nimi. On siis iskettävä sinne missä jokin alkaa häiritä, jot-ta voisi syntyä tarve osallistua aktiivisesti, kiihkeästi keskusteluun ja lopulta koko yhteisön elämään. Yksi hyvin ymmärretty sana riittää siihen, ettemme ajatte-le enää koskaan samalla tavalla kuin ennen. ■

ARGUMENTAATIOTAIDOSTA

LAURI JÄRVILEHTO

Tarve toimintaan nousee tyytymättömyydestä. Meidät herättää toimimaan kokemus siitä, että asiat eivät ole sillä tavalla kuin haluaisimme niiden olla. Sikäli kuin emme yksin kykene saattamaan haluamaamme muutosta maailmaan, täytyy meidän vakuuttaa myös muut oman kantamme tärkeydestä. Tähän tarvitaan argumentaatiotaitoa. Argumentoinnin pohjimmainen motiivi on tahto muuttaa maailma sellaiseksi, että se olisi meille mieluinen. Maailma myös muuttuu, kun sanotaan oikea sana oikeassa paikassa oikeaan aikaan.

Usein ajatellaan, että argumentti tarkoittaa samaa asiaa kuin kiista tai väittely. Argumentaatio yhdistyy näin tilanteeseen, jossa eri osapuolet ovat ajautuneet keskinäiseen konfliktiin. Toki konfliktejäkin voi ratkoa argumentaation avulla; argumentaatiossa on kuitenkin pohjimmiltaan kysymys perustelemisestä. Lyhyesti sanottuna argumentti on kanta, jota pyritään sivistynein keinoin puolustamaan. Argumentti on väite, joka on perusteltu.

Argumentaatiotaito on yksi jaloimmista ja käyttökelpoisimmista taidoista, jonka voimme oppia. "Kaikista lahjoista, jotka ihmiselle on suotu, ei mikään ole puhe-aidon vertainen", totesi Winston Churchill. Sikäli kun ihmiset käyvät asiain ennemmin kuin toistensa kimp- puun, voi vastakkainasettelukin poikia hedelmällisiä tuloksia. Hyvin argumentoituna jopa konflikti voi olla kaikille osallisilleen suotuisa. Argumentaatiotaito on mitä tarpeellisinta taito kelle tahansa kielenkäyttäjälle. Nimittäin siinä vaiheessa kun sanat loppuvat, alkavat usein nyrkit puhua. Nyrkkien sanavarasto vain on harmillisen suppea.

Argumentti yhteiskunnassa

Äkkiseltään voisi luulla, että on itsestään selvää, että argumentaatiotaitoa pidetään mitä arvokkaimpana taitona ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Antii- kissa ja keskiajalla tämä pitikin paikkansa. Argumen- taatiotaitoa ei kuitenkaan nykyaikana arvosteta men- neiden aikojen tapaan. Jopa oppineiden keskuudessa

tavataan toisinaan tiedemiehiä ja poliitikkoja, jotka eivät kykene puolustamaan omaa kantaansa syyllistymättä alkeellisiin argumenttinvirheisiin.

Klassinen korkeakoulutus nojautui *triviumiin*, kolmen keskustaidon ydinosaamiseen. Nämä taidot olivat logiikka, retoriikka ja kielioppi. Nykyaikana lähinnä viimeksi mainittu on laajalti tuttu oppineille. Logiikkaan perehtyvät pääasiassa teoreettisen filosofian ja matematiikan opiskelijat. Retoriikka on puolestaan kokenut merkillisen arvonalennuksen, ja sitä pidetään Platonin ja Petrus Ramuksen oppeja seuraten lähinnä savuverhona, jolla voidaan peitellä heikkoa argumentointia.

Suomalaisessa yhteiskunnassa yksi selkeimpiä syitä argumentaatiotaidon laskusuhdanteelle on muodollisen argumentaatiokoulutuksen puute. Tämä johtuu jälkivalistuksen synnyttämästä koulutusideaalista: tosiseikasta. Koska opiskelun päämääränä on oppia joukko tosiseikkoja, ei argumentaatiotaidolla, retorikasta puhumattakaan, ole katsottu olevan merkittävää painoarvoa. Asiathan ovat niin kuin ne ovat – mitä niistä enää kinastelemaan, kun ne on kerran sanottu ääneen.

On tietysti merkillistä, ettei esimerkiksi tieteentekijöitä kouluteta argumentoimaan. Voisi nimittäin olettaa, että loputtomien debattien läpitunkemat tieteelliset konferenssit vihjaisivat ennen pitkää siitä, ettei yhteisymmärryksen synnyttämiseksi vain riitä ilmaista omaa kantaansa ja kaivautua sitä poteroon puolustamaan. Immanuel Kant totesi, että oivallukset ilman käsitteitä ovat sokeita. Ei siis riitä, että ainoastaan ymmärtää asioiden olevan jollakin tavalla. Oivallukset pitää myös kyetä käsitteellistämään niin, että muutkin ymmärtävät väitteen ja vakuuttuvat sen paikkansapitävyydestä.

Argumentaatiotaito on pelkimmillään kyky ilmaista vakuuttavasti ja selkeästi oma kantansa. Taitava argumentoija osaa myös välttää argumentissaan tyypillisiä virheitä sekä tarvittaessa osoittaa virheet vastargumentissa. Todellinen reetori, mestaripuhuja, osaa

käöntää argumenteillaan ja sanavalinnoillaan kansakunnat katsomaan haluamaansa suuntaan. Oikein valittu sana on voimallisempi kuin koko maailman ydinasearsenaali – ilman oikeaa sanaa eivät ohjuksetkaan liikahtaa siiloistaan.

Argumentin muodostaminen

Perusmuodossaan argumentti on kokonaisuus, joka koostuu väitelauseesta eli teesistä ja perusteluista eli premisseistä. Yksinkertainen malli argumentista on aristotelinen syllogismi. Kreikkalaisfilosofi Aristoteles esitteli argumenttimuodon, joka koostuu kahdesta premissistä ja niistä loogisesti seuraavasta teesistä. Syllogismi voi olla esimerkiksi seuraavanlainen:

Premissi 1: Kaikki ihmiset ovat kuolevaisia.

Premissi 2: Sokrates on ihminen.

Teesi: Näin ollen Sokrates on kuolevainen.

Syllogismi on toki argumentiksi kovin pelkistetty. Usein argumentit ovat monipolvisia rakennelmia, joissa erilaiset perustelut johtavat välillisiin johtopäätöksiin ja saattavat risteillä hyvinkin monimutkaisessa ja jopa sotkuisessa loogisessa avaruudessa. Tyypilliseen argumenttiin voi tutustua tarttumalla lähimpään päivittäissanomalehteen ja kääntämällä esiin yleisönosaston.

Argumentin muodostamisessa keskeisessä roolissa on logiikka. Logiikka tieteenalana on ajattelun perustavanlaatuisimpien säännönmukaisuuksien tutkimusta. Logiikka edustaa sellaisten sääntöjen joukkoa, jotka me kaikki useimmiten hyväksymme mukisematta. Eri koulukunnat kiistelevät jatkuvasti siitä, mistä tämä tarkkaan ottaen johtuu. Mutta tällaisten sääntöjen olemassaolo lieene enimmäkseen selvää. Jos esimerkiksi abiaanit ovat bebiaaneja ja bebiaanit ovat cebiaaneja, niin kykenemme päättelemään loogisesti, että abiaanit ovat cebiaaneja, vaikkei meillä olisi ounastustakaan siitä, mitä abiaanit, bebiaanit ja cebiaanit ovat.

Loogista päättelyä on kolmenlaista. Kaksi näistä, induktio ja deduktio, muodostivat Aristoteleen loogisten tutkimusten kivijalan. Kolmas, abduktio, on puolestaan 1800-luvun lopulla vaikuttaneen pragmatisti Charles Peircen selitys tieteellisen päättelyn metodille. Induktio tarkoittaa päättelyä yksityisestä yleiseen, tapahtumasta lakiin. Toisin sanoen, voimme tavatuamme riittävän määrän mustia korppeja muodostaa lain: "kaikki korpit ovat mustia". Voi olla, että nurkan takana väijyy valkoinen korppi. Siitä huolimatta induktiivinen laki on loogisesti käypä, jos kohta ei pätevä, tarkalleen niin pitkään kun emme valkoisesta mustataakista tiedä. Induktio on siis arkisen päättelymme tapa.

Filosofi ja matemaatikko puolestaan pyrkivät käyttämään deduktiivista päättelyä. Deduktio on päättelyä yleisestä yksityiseen, laista tapahtumaan. Jos tiedämme entuudestaan lain: "kaikki esineet putoavat, kun niistä päästää irti", voimme deduktiivisesti päätellä siitä: "tämä kynä putoaa, kun päästän siitä irti". tvinen päätelmä pätee riippumatta kaikista maailman yksittäisistä korpeista ja kynistä. Aristoteliset syllogismit ovat oiva esimerkki deduktiivisesta päättelystä.

Abduktio puolestaan tarkoittaa sitä, että teesin premisseistä johtamisen sijaan ikään kuin arvaamme teesin ja koetamme sen jälkeen todentaa sen jollakin tavalla, joko induktiivisesti tai deduktiivisesti. Esimerkiksi fyysikko toimii näin: ennen koeasetelmaa fyysikko olettaa jonkin aiemmin tuntemattoman olion, vaikkapa kvarkin, ja päättelee sen olemassaolosta joukon seurauksia, jotka pitäisi pystyä havaitsemaan hiukkaskiihdyttimessä. Jos koehavainnot vastaavat olettamasta johdettuja seurauksia, pidetään abduktiota pätevänä. Abduktio on siis päättelyä parhaaseen selitykseen; kyseessä on eräänlainen valistunut arvaus.

Logiikan tutkimus muodostaa suuren osan nykyaikaisen analyyttisen filosofian tutkimuksesta. Logiikka ei ole kuitenkaan lainkaan yksiselitteinen tutkimusala. Erilaisia logiikoita on lukuisia, ja koulukunta-kiistat logiikan mahdollisuuksista sekä mahdollisen

oikean logiikan piirteistä lainehtivat valtoimenaan. Kenties loogikoillekin tekisi hyvää kouluttautua taitaviksi argumentoijiksi. Argumentointi ei ole nimittäin pelkkää logiikkaa. Logiikka on vain yksi sivistyneen perustelun metodi, jos kohta onkin myönnettävä, että sellaisena kenties se voimallisin. Luonto ja ihminen eivät kuitenkaan toimi täysin johdonmukaisesti, loogisesti ja matemaattisesti, vaan paikoin myös paradoksaalisesti ja yliloogisesti, kuten Egon Friedell toteaa.

Vaikka klassinen helleeninen määritelmä niin kuuluu, ei ihminen ole pohjimmiltaan rationaalinen eläin. Intuitio, sydämen ääni, ohjaa inhimillistä toimintaa. Myös analyyttinen järki seuraa intuitiota, sillä loogisinkin argumentti, jonka kykenemme konstruoidaan, nojaa lopulta jonkun ihmisen tunteeseen siitä, että tietynlainen päättelyketju ja tietyt päättelysäännöt ovat uskottavia. Rationaalisuus on siis aina viime kädessä alisteinen intuitiolle. Näin ollen myöskään argumentin perustelun ei ole pakko olla looginen, jos se on vakuuttava. Yllättävää kyllä se, että perustelu ei ole looginen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että se olisi epälooginen: usein valistuneen arvauksen tai intuitiivisen päättelyn voi myöhemmin perustella loogisesti. Joskus lopputulokseen pääseminen logiikan keinoin vaatii kuitenkin niin mutkikkaan päättelyketjun, ettei sen tavoittaminen puhtaasti analyyttisesti olisi mahdollista. Tällöin puhtaasti intuition varassa tapahtuva päätely johtaa joutuisammin haluttuun lopputulokseen.

Vakuuttaminen

Argumentin ei siis tarvitse olla looginen. Argumentin tulee kuitenkin olla vakuuttava. Argumentointiin pätevät aristotelisen retoriikan kolme kategoriala: *ethos*, *pathos* ja *logos*. Näistä viimeistä olemmekin jo käsitelleet hyvän matkaa – logos koskee johdonmukaisista perustelemista. Hyvä perustelu ei kuitenkaan yksin riitä vakuuttamiseen, vaan perustelu täytyy kyetä myös esittämään oikein. Tähän tarvitaan *ethosta* ja *pathosta*. Ethos tarkoittaa puhujan olemusta, puhujan kykyä herättää arvostusta ja kunnioitusta. Jos puhuja

on tunnettu roisto, vaatii hänen väittämänsä tuekseen huomattavasti monipolvisemman ja vakuuttavamman perustelujen joukon, kuin jos puhuja olisi vaikkapa rakastettu puhujamestari. Ethos koskee sitä, kuinka vakuuttava ja uskottava puhujan olemus on. *Pathos* on puolestaan kyky liikuttaa kuulijaa, kyky synnyttää kuulijassa argumentin kannalta suotuisia tunnetiloja. Ethos, pathos ja logos ovat kolmiyhteys, joiden vastinkappaleet ovat puhuja, yleisö, ja se, mistä puhutaan. Vakuuttava argumentti syntyy vasta näiden kolmen vuoropuhelusta.

Argumentti on väite, joka on perusteltu. Väitteen voi perustella monella tavalla. Argumentoija voi vedota kuulijan järkeen esittämällä loogisesti vakuuttavan päättelyketjun. Argumentoija voi myös vedota kuulijan intuitioon, tämän kykyyn ymmärtää asioita ikään kuin luonnostaan. Kuulijan mielikuvituksen argumentoija kykenee valjastamaan käyttöönsä vertauskuvien, tarinoiden ja anekdoottien avulla. Viime kädessä argumentoija voi vedota kuulijan tunteisiin, kiihottaa tämän riemun, raivon tai surun partaalle sen mukaan mitä argumentti vaatii. Tunteiden vallassa olevaan kuulijaan on usein helppo vaikuttaa.

Argumentin motiivi on saattaa maailmaan suotuisia asiointiloja. Taitava argumentointi edellyttää erilaisen argumentin kokoonpanemiseen tarvittavien metodien tuntemusta. Lisäksi mestarillinen argumentointi edellyttää myös oivaltavaa retoriikan tajua. Antiikin kreikkalaisilla oli kaksi aikaa kuvastavaa sanaa: *kronos* ja *kairos*. Näistä ensimmäinen vastaa meidän 'aika'-sanaamme. Jälkimmäisen voi puolestaan kääntää tarkoittamaan ajoitusta. Mestarillisella argumentoijalla on kyky rakentaa vahva, virheetön argumentti ja löytää sen ilmaisuun moitteeton *kairos*. Mestarillinen argumentoija osaa asettaa oikean sanan oikeaan paikkaan oikeaan aikaan. ■

Kirjallisuutta

- ARISTOTELES: *Ensimmäinen analytiikka*. Teoksessa *Teokset 1*. Helsinki: Gaudeamus, 1994.
- ARISTOTELES: *Retoriikka*. *Runousoppi*. Tampere: Gaudeamus, 1997.
- CHURCHILL, WINSTON: "The Scaffolding of Rhetoric", <http://www-adm.pdx.edu/user/frinq/pluralst/churspek.htm>, 1897.
- FRIEDEL, EGON: *Uuden ajan kulttuurihistoria 1–3*, Juva: WSOY, 1995.
- KAKKURI-KNUUTTILA, MARJA-LEENA: *Argumentti ja Kritiikki*. Helsinki: Gaudeamus, 1998.
- KANT, IMMANUEL: *Critique of Pure Reason*. London: Everyman, 1993.
- PEIRCE, CHARLES SANDERS: *The Essential Peirce: Selected Philosophical Writings, Volume 1 (1867-1893)*. Indianapolis: Indiana University Press, 1992.
- TORKKI, JUHANA: *Puhevalta. Kuinka kuulijat vakuutetaan*. Keuruu: Otava, 2006.

TÄMÄ IHMISEN AJATTELU

EERO OJANEN

Usein sanotaan, että oikeus on vain vahvemman oikeutta tai että oikeus on vain kulloinkin sopimus. Kestävätkö tällaiset väitteet kuitenkin kriittistä tarkastelua?

Jos oikeus olisi vain vahvemman oikeutta, sitä ei olisi olemassakaan, eikä siitä niin ollen puhuttaisi. Eihän vahvempi sinänsä tarvitsisi mitään oikeutta, koska hän voisi vallita ilmankin, fyysisellä tai muulla voimalla. Miksi hallitsija sanoo aina toimivansa oikein ja oikeuden nimissä, vaikka hän voisi vain käyttää raakaa voimaa ja valtaa? Miksi kukaan hallitsija ei ole koskaan ylpeillen julistanut toteuttavansa vääryyttä ja epäoikeudenmukaisuutta?

Niin kauan kuin ihmiskunnassa on ollut olemassa valtakuntia, hallitsijat ovat perustelleet omaa toimintaansa oikeuden toteuttamisella. Kritiikki hallitsijoita kohtaan taas lähtee aina siitä, että nämä harjoittavat vääryyttä ja epäoikeudenmukaisuutta. Oikeus ei siis tässä mielessä ole ollenkaan suhteellinen asia. Eikä ole tiedossa että kukaan olisi koskaan keksinyt oikeuden-

mukaisuutta. Se on ihmisen perustava ajatusmalli joka on ollut aina, niin kauan kuin tämä ihmisen ajattelu on ollut olemassa. Käsitykset oikeuden sisällöstä vaihtelevat vain siksi, että oikeus ylipäättään on olemassa, ja oikeudenmukaisuuden idea itsessään on ehdoton, yleispätevä tosiasia.

Jokaisella on oma totuutensa, mitään yhteistä, kaikkia koskevaa totuutta ei ole olemassakaan." Tämäntyyppinen ajatuskulku esitetään usein täysin varmana itsestäänselvytenä, jota kenenkään ei pidä epäillä. Ajatusta tarjotaan siis yhteisenä, kaikkia koskevana totuutena, jolloin se kumoaa heti itse itsensä.

Ajatus, että jokaisella on oma totuus, voi tuntua monella tapaa houkuttelevalta. Se on jollain tapaa "demokraattinen", se korostaa ihmisen omaa tulkintaa maailmasta ja luovaa ajattelua, se tuntuu mahdollistavan erilaisten ajatusten ja totuuksien kohtaamisen vuorovaikutuksessa.

Kaikki nuo ominaisuudet ovat sinänsä kauniita ja kannatettavia, mutta mielestäni ne eivät lainkaan edellytä tai liity siihen, että jokaisella pohjimmiltaan on oma totuus. Mutta jos otamme todella vakavasti sen, että *jokaisella* on oma totuus, niin silloinhan totuuden ilman muuta täytyy olla olemassa. Silloin totuus on niin voimakas ja yleispätevä tosiasia, että se koskettaa jokaista.

Jos taas ajatteleamme, että totuutta ei ole olemassaakaan, niin miksi ihmisillä ja nimenomaan kaikilla ihmisillä olisi jokin käsitys sellaisesta asiasta? Esimerkiksi sellaisen väitteen kuin "totuutta ei ole olemassaakaan" voi esittää ainoastaan ajatteleva ihminen, jonka maailmaan kuuluu sellainen tosiasia kuin totuuden käsite. Pidänkin tuonkaltaisten lauseiden esittämistä ja niiden saamaa suosiota yhtenä erityisen vahvana todistuksena siitä, että yleispätevä, objektiivinen totuus on olemassa. Ilman sitä moisia väitteitä ei voisi esittää.

Ja kun joku kivenkovaan, asiastaan syvästi vakuutuneena sanoo, että mitään totuutta ei ole olemassaakaan, niin totuuttahan hän silloin juuri julistaa. Ja saattaa loukkaantua kovastikin jos hänen varmaa totuuttaan epäillään.

Ajatus siitä, että jokaisella on oma totuutensa, on suvaitsemattomuuden, ei suvaitsevaisuuden oppia. Myös käytännön keskustelutilanteissa tätä väitettä käytetään usein nimenomaan keskustelun tukahduttamiseen, kaikkien vastaväitteiden vaientamiseen.

Silti totuuden yleispätevyyden hyväksymistä kahdetaan kuitenkin juuri sillä perusteella, että se tarkoittaisi jonkinlaista autoritaarisuutta, jossa yksi sanelee muille totuuden. Juuri näin asia ei taaskaan ole. Jos lähdemme siitä, että totuus todellakin on yksi, yhteinen ja yleispätevä, niin on selvää, että kukaan ei vain yksin voi tietää, omistaa ja hallita sitä. Koska totuus on ehdottomasti olemassa, niin silloin voidaan ymmärtää, että meillä jokaisella on oma, erityinen henkilökohtainen suhteemme siihen.

Olemme kukin tavallamme totuudessa mukana, mutta tämä ei nimenomaan tarkoita, että totuus olisi itse kunkin omaa keksintöä ja koko totuuden olemassaolo perustuisi vain yksilölliseen päähänpistoon.

Moni puolestaan epäilee Jumalan olemassaoloa siksi, että häntä ei voi varmasti tietää eikä todistaa. Jumalan olemassaoloa voi tarkastella vaikka suhteessa tulevaisuuden olemassaoloon. Yhteistähän on sekin, että molempien yhteydessä puhutaan uskosta. Uskotko huomispäivään, kysytään joskus. Tai sanotaan jostakusta ihmisestä, että kaikkien ongelmien ja vaikeuksien keskellä hän uskoo silti tulevaisuuteen.

Kun tuttuja sanontoja tai puhetapoja jää miettimään, ne alkavat tuntua kovin kummallisilta. Onhan se huomispäivä siellä, ja tuleehan se tulevaisuus, uskoo siihen tai ei.

Emme voi nähdä tai tietää tulevaisuutta. Joku voisi sanoa, ettei tulevaisuutta ole oikeastaan olemassaakaan, kuten ei itse asiassa menneisyyttäkään. Siitäkin meillä on vain jälkiä, mutta emme me pääse katsomaan menneisyyttä itseään. Jos näin ajatellaan, niin on vain tämä hetki, tässä ja nyt.

Mutta yhtälailla voi väittää että tulevaisuus on ihmiselle kaikkein vankinta todellisuutta, joka aivan varmasti on olemassa. Kaikki ihmisen toiminta ja oleminen suuntautuu jollain tapaa eteenpäin, tulevaisuuteen. Kaiken aikaa olemme menossa jonnekin, suuntaudumme jonnekin, pyrimme johonkin, haluamme jotain, pelkäämme jotain, toivomme tai kartamme jotain. Sellainen hetki, jossa ihminen todella on vain tässä ja nyt, on harvinainen poikkeus. Se voi olla oikein hyvä hetki, ja tavoittelemisen arvoinen, mutta se ei ole pysyvä tila eikä sitä kannata pysyvänä tilana edes tavoitella.

Myös koko yhteiskunta, ihmisten yhteinen elämä, perustuu siihen että tulevaisuus on totta. Moni tietää aivan tarkoin lukujärjestyksensä tai ohjelmansa pitkäksi aikaa eteenpäin. Muutoksia tulee, asiat voivat

elämässä äkkiä muuttua dramaattisestikin, mutta muutosten yllättävyyskin perustuu vain siihen, että asiat eivät menneetkään niin kuin piti. Tulevaisuus oli ajateltu ja suunniteltu, mutta se nähtiin väärin. Erehtyminen tulevaisuuden suhteen on mahdollista vain jos se on olemassa.

Kaikki toiminta myös nojaa tuon tulevaisuuden vaaraan. Se, mitä nyt teemme, saa selityksensä tulevaisuudesta. Jollainhan ne ensi kuunkin laskut täytyy pystyä maksamaan. Tulevaisuus on varma tosiasia siitä huolimatta, tai juuri siksi, etten pysty nyt tarkkaan sanomaan, kuka voittaa seuraavissa olympialaisissa.

Ihminen myös tarvitsee tulevaisuutta. Alun esimerkit jokapäiväisestä kielenkäytöstä ovat täysin järkeviä. Jos ihmisellä ei ole uskoa huomispäivään tai tulevaisuuden toivoa, hän on pulassa. Tulevaisuus on siis totta, mutta se ei ole ensi sijassa tiedon asia vaan jotain muuta. Tästä taas seuraa, että todellisuus ei ole vain tiedon asia, vaan esimerkiksi usko ja toivo ovat päteviä ja välttämättömiä asioita suhteessamme todellisuuteen.

Me voimme sanoa, että jotain on olemassa, vaikka emme tiedäkään tarkoin mitä se jokin on. Usko tulevaisuuteen ja usko Jumalaan eivät tietenkään ole sama asia, uskolla ja uskomisella on monta eri merkitystä. Silti uskon, että niissä on myös jotain yhteistä. Ihminen suuntautuu tulevaisuuteen ja hänellä on jokin, jota hän kutsuu Jumalaksi.

Ajattelun tie eteenpäin kulkee usein juuri tällaisten asioiden yhdistelyn kautta. Immanuel Kant rinnasti kaksi hänelle erityisen merkityksellistä ja koskettavaa tosiasiaa: moraalilaki sisälläni ja tähtitaivas ulkopuolellani, pääni päällä. Rinnastuksen syvin mieli voi olla siinä, että nämä kaksi eivät olekaan eri asioita.

Kant erotti toisistaan tiedon kaksi aluetta, luontoa koskevan teoreettisen järjen ja moraalialueen käytännöllisen järjen. Toisaalta ne eivät sittenkään ole kaksi aivan eri maailmaa. Päinvastoin, Kantin koko

filosofiaa voi tarkastella inhimillisen tiedon eri puolten kartoituksena, joka sittenkin voidaan nähdä myös kokonaisuutena.

Länsimainen valta-ajattelu on kuitenkin pitkään perustunut näiden kahden erottamiseen. Itsestäänselvyytenä hyväksytään, että tosiasiat ja arvot ovat täysin eri asioita, tai maailmoja. Mutta ovatko ne? Tosi-asioiden ja arvojen erottaminen on oikeastaan sangen ongelmallista. Yleisessä tietoisuudessa tämä erottelu perustellaan usein toisen valistuksen filosofin, David Humen, ajatuksilla. Tarkkaan ottaen Hume kuitenkin vain totesi, että siitä miten asiat ovat, ei voida loogisesti johtaa sitä, miten niiden pitäisi olla. Tämä väite voi hyvinkin pitää paikkansa, mutta toinen asia on, onko sillä sittenkään niin kovin suurta merkitystä. Ja ennen muuta tämä lause ei itse asiassa tarkoita, että arvot olisivat jotenkin vähäpätöisempi maailma kuin tosiasiat. Tai että arvot eivät ole varsinaista "todellisuutta" lainkaan, niin kuin asia usein käsitetään.

Luulen, että meillä ei ole lainkaan tietoa tähtitaivaasta ilman moraalilakia. Tarkkaan ottaen tähtitaivasta ei ole olemassa ilman moraalilakia, koska tähtitaivas on käsite, jolla ihmisen maailmassa on aivan oma paikkansa. Meillä esimerkiksi ei ole mitään näyttöä siitä, että eläimillä olisi tähtitaivas. Ihmisen maailmassa tähtitaivas taas merkitsee yhtä aikaa montaa eri asiaa. Sitä voidaan tarkastella puhtaan luonnontieteellisesti, ja luonnontieteellinen tähtikäsite voidaan erottaa vaikkapa tähtien monenlaisista symbolisista merkityksistä.

Se, että meillä voi olla vaikkapa luonnontieteellinen tähtikäsite, perustuu kuitenkin siihen, että ylipääntään näemme tähdet jollain merkityksellisellä tavalla. Ihminen näkee tähdet tavattoman monin tavoin – tähtitaivaan ja sen ilmiöiden merkitys ihmisen koko kulttuurissa on aivan keskeinen. Tähti liittyy ihmisen koko maailmaan, koko tietoisuuteen. Jos ihmisellä, ihmis-lajilla, ei olisi moraalista kykyä ja tajua, ei olisi havaintoa ja tietoa myöskään tähtitaivaasta. Yhdessä ne ovat maailma, tai ainakin hyvin olennainen osa maailmaa.

En tiedä, onko jossain muussa kielessä yhtä loisteliasta maailman käsitettä kuvaavaa sanaa. Maa ja ilma. Siinähan on jo eräs kaksinaisuus sisällä. Maailma on selvästikin jokin kokonaisuus, joka muodostuu erillisistä, tavallaan vastakkaisista osista. Maailma ei kuitenkaan ole sama kuin pelkät maa ja ilma mekaanisesti yhdistettyinä vaan maailma on jotain enemmän. Maailma on yksi kokonaisuus, vaikka se koostuu kahdesta elementistä. Maailma on jotain, joka on olemassa, olkoot se sitten millainen ja kuinka vaikeasti hahmotettavissa tahansa.

Mikä on se, joka maailman yhdistää? Se on jokin kolmas. Maan ja ilman välissä on tietenkin se, joka yhdistää ne – siis ihminen. Ihminen on jalat maassa ja pää ilmassa. Ihminen yhdistää konkreettisesti, ruumiillisesti, maan ja ilman. Ihmisen tietoisuus puolestaan on se, joka luo maailman. Maailma, siis ajatus ja käsitys siitä, että tämä kaikki tässä muodostaa jonkinlaisen kokonaisuuden, on ihmisen tietoisuuden tulos.

Tähän väitetään, että maailma on olemassa ihmisestä riippumatta, mutta väite on otettava tarkempaan tarkasteluun. Maailmahan on nimenomaan ihmisen käsite, emmekä siksi voi sanoa, että ihmisen ulkopuolella on maailmaa. Onko eläimillä maailmaa? Voi olla, mutta emme tiedä sitä. Mitään näyttöä siitä ei ole. Eläimillä voi olla jokin muu juttu, olkoon se kuinka kehittynyt ja hieno tahansa, mutta ei se ole maailma. Maailma on ihmisen tietoisuus, ihmisen tapa olla. Tietenkin voidaan sanoa, että eläimillä on jokin aivan toisenlainen maailma, mutta tämä ei sisällä perustelua, miksi sitä pitäisi kutsua juuri maailmaksi. Voisi olla paljon mielekkäämpää ajatella, että mitä eläimillä sitten onkaan niin se ainakin on jotain toisenlaista. Ihminen sen sijaan tarkastelee myös eläimiä ja niiden mahdollisia maailmoja omasta maailmastaan käsin, oman maailmansa sisällä.

Maailma ei tarkoita vain ulkomaailmaa. Se ei ole mikään mekaaninen tai tekninen nimitys sille mitä on. Maailma on jo sinänsä aivan tarkka tulkinta siitä

missä olemme ja mitä olemme. Eikä maailma ole vain ulkopuolellamme. Meillä on myös oma sisäinen maailmamme. Sanotaan jopa, että jokainen elää omassa maailmassaan eikä mitään yhteistä todellisuutta olekaan.

Silloin tämä väite itsessään kuitenkin on yhteinen tosiasia. Jos sanotaan, että jokaisella on oma maailmansa, niin silloinhan tuon maailman olemassaolo on nimenomaan kaikkia yhdistävä, yhteinen tosiseikka. Jos sanomme, että jokainen ihminen on yksilö, niin silloinhan on olemassa kaikille sama, yhteinen todellisuus, siis juuri se, että jokainen on yksilö. Ja mistä ihmisestä me voimme tietää, että jokaisella on oma maailmansa tai oma todellisuutensa? Tuollainen väitehän edellyttää sitä, että me tunnemme koko todellisuuden, kaikkien ihmisten maailman, ja että sellainen on siis olemassa. Tuollainen väite voidaan esittää vain yhteisen todellisuuden pohjalta. On olemassa maailma, yhteinen maailma ja koska se on, me voimme siinä ajatella ja kokea sellaistaikin, että jokaisella on oma maailmansa.

Ja maailma syntyi silloin kun ihminen syntyi eli tiesi olevansa ihminen. Silloin hän näki maailman ja näki minän, itsensä. Syntyi minätietoisuus ja maailmankuva, siis taju siitä kokonaisuudesta jossa olemme. ■

SOPII MYÖS MEILLE NIHILISTEILLE

eli: Jotakin filosofisen praktiikan koulutusohjelmasta

JUKKA LAAJAVUORI

Vierailija: "Mun mieheni on sanonut, että mä olen liian lihava. Ja kai mä olenkin, maha roikkuu, ja mä olen alkanut hävetä mun ruumistani. Mä olen sitten yrittänyt pukeutua sellaisiin väljempiin vaatteisiin, ettei mun maha näkyisi. Mutta siitä se on sitten alkanut valittaa, että mitä sä tommoseen burkkaan, eikä se oikein halua enää seksiäkään mun kanssani."

Filosofi: "Joo-o, joo-o. Vai niin. Hmmm... No tott'... hmmm..."

Daimoni1: "Sähän voisit kysyä siltä, että onko se yrittänyt laihtua."

Daimoni2: "Miksi se häpeää? Ja mitä se tarkoittaa sanomalla: 'liian'? Tässä puhutaan nyt ilmeisesti ensisijaisesti esteettisistä normeista?"

Daimoni3: "Se on kyllä enemmän sen miehen ongelma! Tää vierailija ei kyllä semmosta miestä tarvitse yhtään mihinkään. Sanois vaan suoraan, että joko mä kelpaan tällaisena kuin olen, tai sitten voit lähteä lätkimään!"

Filosofi: "Joo, siis... hmmm... mitäs..."

Filosofisen praktiikan harjoitus saattaisi edetä jokseenkin edellä kuvatulla tavalla. Vierailija esittää ongelmansa, ja filosofi yrittää avata ongelman johonkin, kenties jopa aivan ennalta arvaamattomaan suuntaan. Harjoittelutilanteessa – toisin kuin sitten joskus siellä jossakin – hänellä on mahdollisuus saada tukea apureiltaan.

Puoli vuotta sitten käynnistynyt filosofisen praktiikan koulutusohjelma on maassamme ensimmäinen laatuaan. Virastokielellä sellaista on kai tapana kutsua pilottihankkeeksi.

Kevään kuluessa neljäntoista pilotin joukkomme on tehnyt monenlaisia harjoituksia. Olemme tiivistäneet vallan yhdeksi lauseeksi. Olemme keskustelleet

rakkaudesta Elli Arivaara-Ebben johdolla. Olemme tutustuneet Eero Ojasen filosofiseen ihmiskäsitykseen. Olemme kuulleet Miika Luodon kiinnostavia esityksiä filosofian historiasta ja saaneet aavistuksen Perttu Salovaaran dialogiasiantuntemuksesta. Olemme lukeneet antiikista ja antiikkisia tekstejä, olemme keskustelleet epämuodollisesti lounaan ja viinilasien äärellä ja olemme tutustuneet toisiimme. Meistä on tullut porukka.

En tiedä, millä periaatteilla meidät valikoitiin. Osa meistä piloteista on hakemassa metodista ja sisällöllistä tukea niihin töihin, joita jo tekevät. Osa tähtää siihen, että saattaisi kenties aikanaan aloittaa filosofin vastaanoton pitämisen. Hyvät keskustelu- ja etenkin kuuntelutaidot näyttävät joka tapauksessa kasaantuneen, ja joukossamme vallitsee hyvä, ymmärtämis-haluinen asenne. Koulutustapaamisia odottaakin mielellään, ja niihin päästäkseen on valmis jopa vähän järjestelemään.

Näin ensimmäisen lukukauden lopuksi olemme vielä monessa suhteessa hämmennyksen tilassa. Mikä on filosofisen praktiikan todellinen merkitys ja paikka erilaisten terapioiden kentällä? Miten se eroaa lopulta esimerkiksi psykoterapioista? Mihin sillä lopulta pyritään? Mitä filosofilta vaaditaan? Jos filosofi ottaa "palveluistaan" rahaa, niin mitä hän antaa vastineeksi ja miten eroaa sofisteista?

Osa kysymyksistä lienee sellaisia, joihin kukaan toinen ei pysty vastaamaan. Tekemisensä on perusteltava itse – tai jätettävä perustelematta – mutta oli miten oli, toisten kanssa uusien näkökulmien löytäminen on helpompaa. ■

MEDIAPANIIKISTA MEDIAKASVATUKSEEN

HARRI KILPI

Yläaste- ja lukioajoiltani 1980-luvun lopulta ja 90-luvun alusta muistan luokkakaverini Samin (nimi muutettu), joka mielellään kertoi kaikille jotka viitsivät kuunnella katsomistaan splatter-elokuvista. Näissä ihmisiä tapettiin mitä mielikuvituksellisemmilla ja verikylläisimmillä tavoilla – sekä sitten todella groteskisti revitellen. Sama henkilö harrasti myös niinsanottua goregrind -musiikkia, jonka Boschtyyliset nekrofiiliset ja nekrofagiset sanoitukset hän naureskellen jakoi eteenpäin meille kummastuneille kuulijoille.

Näistä tekijöistä huolimatta Samista ei tullut koulusurmaajaa. Viihteellisen väkivallan kuluttaminen ei ohjelmoinut hänestä tappajaa tai pannut häntä soveltamaan näkemäänsä teurastustekniikoita todelliseen elämään. Itse asiassa juuri tämä seikka – väkivalta-viihteen monimiljoonainen kuluttajakunta – on yksi keskeisimmistä perusteluista argumenteissa niin sanottuja moraalipaniikkeja vastaan. Yleinen piirre moraalipaniikeissa on pyrkiä esittämään väkivaltaviihde

keskeisenä syynä ilmiöihin, joilla on lähes poikkeuksetta paljon monisyisemmät taustat. Esimerkkinä käyköön *Helsingin Sanomien* yleisönosaston kirjoitukset, jotka Jokelan koulusurmien jälkimainingeissa syyttivät tapahtuneesta mediassa näkyvää väkivaltaa, erityisesti väkivaltaisia tietokone- ja videopelejä. Kuitenkin miljoonat ihmiset pelaavat samoja pelejä kuin Pekka Auvinen eivätkä päädy samanlaisiin tekoihin. Jos *Kellopelejä appelsiini* vaikuttaisi kaikkiin katsojiinsa, kuten sen väitettiin vaikuttaneen muutaman tapon ja pahoinpitelijän tapauksissa 1970-luvun alun Britanniassa, kaikkien elokuvatuottajien ja leffafriikkien pitäisi olla jo paatuneita taparikollisia ja yhteiskunnan vihollisia.

Asia voidaan esittää myös kääntäen. Jos suoraviivainen, yksiselitteinen yhteys olisi olemassa, silmitöntä väkivaltaa pitäisi olla paljon enemmän. Näin ei kuitenkaan ole. Väkivaltaa vain tuntuu olevan enemmän, koska siitä ja siihen liittyvistä rikoksista on jatkuvasti saatavilla suunnaton määrä tietoa. "Good news is no

news" tai "If it bleeds it leads" kuvaavat populaarin uutisteollisuuden myyvyttä tavoittelevaa lähtökoh-
taa aiheeseen. Myös poliitikoilla on taipumus tarttua
moraalipaniikkeihin, tuoda esiin oma paheksuntansa
ja kalastella siten helppoja ääniä.

Toisin sanoen, samaan aikaan kun meille kerrotaan
yhä useammin ja yksityiskohtaisemmin väkivallasta,
sen määrä on tosiasiasa vähentynyt. Ja mikä pahinta
moraalipaniikoitsijoille, trendi on samanaikainen tieto-
konepielen myynnin räjähdysmäisen kasvun kanssa.

Vaikka väkivaltaviihteen ylenmääräisen käytön ai-
heuttamista haitoista ja riskitekijöistä on olemassa po-
sitiivisia tutkimustuloksia (Salokorpi & Mustonen), yk-
simielisyyttä asiasta ei ole. Livingstone ja Millwood-
Hargrave toteavat tv-väkivallan vaikutustutkimuksia
kartoittaneessa metatutkimuksessaan, että "jotkin tv-
sisällöt ovat haitallisia joillekin joissakin olosuhteissa."
Eli muitten ympäristö- ja perimätekijöiden vaikutus
on tässäkin, kuten muidenkin AV-median ilmiöiden
kohdalla, merkittävä. Samoin silmittömien väkival-
lan tekojen taustalta löytyy usein syykompleksi eikä
vain jokin yksi, helppo, kätevän konkreettinen ja dvd-
paketin kokoinen syy.

Eikö meidän pitäisi elokuvatutkija Martin Barkerin
tavoin kysyä, mitä väkivalta eri ihmisille merkitsee,
panikoimisen ja tuomitsemisen sijaan? Eikö meidän
pitäisi kysyä juuri lapsilta ja nuorilta ja yhä kasvavassa
määrin aikuisilta itseltään, mitä he väkivallasta ajat-
televat, toisaalta virtuaali-, toisaalta live-maailmassa?
Millä tavoilla eri sukupolvet, luokat, sukupuolet tai
kansallisuudet tai näitten erilaiset yhdistelmät mää-
rittelevät väkivaltaa ja millä tavalla he puhuvat tai
tuottavat väkivallan diskursiivisesti, kuten asia "aka-
temiaksi" ilmaistaisiin? Ja ennen kaikkea, ottaen huo-
mioon väkivaltaviihteen valtaisan suosion, miksi niin
monenlaiset ihmiset tuntevat vetoa väkivaltaan, mää-
rittelevätpä he sen miten tahansa? Olisiko tätä yleistä
trendiä tai joitain sen piirteitä mahdollista selittää ih-
misen evoluution kautta?

Näitä ja monia muita kysymyksiä käsitellään syksyl-
lä alkavalla Kriittisen korkeakoulun kurssillani, jon-
ka nimi on "'Näyttäisitkö lapsellesi tämän?' Johdatus-
ta mediakasvatukseen". Lukuisat tahot, Valtion elo-
kuvatarkastamo (VET) myöten ovat todenneet, että
nykyisen mediatulvan aikakaudella mediasisältöjen
sääntely, kieltäminen ja estäminen eivät useimmis-
sa tapauksissa enää toimi mielekkäästi. Toisin sanoen
kaikkiin sisältöihin pääsee kyllä jotain kautta käsiksi,
jos asiaan jaksaa vähääkään paneutua. Tämän vuoksi
VET:kin näkee, että parempi tapa ottaa haltuun ny-
kyinen mediatilanne on edistää kriittistä medialuku-
taitoa ja -tuntemusta. Kurssini, jota olen pitänyt yli-
opistolla elokuva- ja television tutkimuksen sekä so-
veltavan kasvatustieteen yhteiskurssina, pyrkii juuri
tähän: antamaan kaikille aiheesta kiinnostuneille pe-
rustyökalut arkipäivän media-analyysiin.

Luentosarjan taustoittavan osion aikana luodaan sil-
mäys niihin tekijöihin, jotka kehystävät kaikkia media-
kokemuksia omilla tavoillaan. Toisaalta universaalin
ihmisluonnon piirteet, jotka tekevät liikkuvan kuvan
havaitsemisen ylipäättään mahdolliseksi ja jotka voi-
vat selittää esimerkiksi romanssin ja seksin yleisyyt-
tä audiovisuaalisissa medioissa, luovat omat pohjansa
median kulutukselle.

Toisaalta oma kulttuuriympäristö ja -historia vai-
kuttavat vähintään yhtä paljon katsomiskokemuksen
ja tulkinnan muodostumiseen: ovatko esimerkiksi
machous tai jotkut tietyt rodulliset stereotyyppit joinain
aikoina, joissain yhteyksissä tai ryhmissä tai maissa
sallittuja, itsestäänselviä tai täydellisesti tuomittavia?
Ketkä määrittelevät tuomittavuuden ja millä perus-
teilla? Kuka määrää hyvän maun rajat? Moraalipaniik-
kien yhteydessä kuullaan usein valituksia kulttuurin
moraalisesta ja yleisestä rappeutumisesta. Kuka näitä
väitteitä esittää? Kuinka niitä on perusteltu? Millaisia
ennakkoluuloja niiden taakse kätkeytyy? Nämä ovat
paitsi mediahistorian myös nykypäivän mediakasva-
tuksen keskeisiä kysymysteemoja.

Suurin osa kurssista käsittelee kuitenkin viittä käsitettä, joiden avulla voidaan muodostaa kriittisen medialukutaidon kannalta keskeiset kysymykset. Käsitteet ovat tekijyys, muotokieli, yleisö, sisältö ja tarkoitus. Niitä vastaavia kysymyksiä on tusinoittain, mutta ne voidaan kiteyttää vaikka näin: kuka tämän media-tuotteen teki? Mitä erilaisia muotokieliä, konventioita ja sääntöjä noudattaen se on luotu? Kuinka eri ihmiset kokevat saman audiovisuaalisen tuotteen eri tavoilla riippuen persoonallisuuksistaan, taustoistaan ja elämäntilanteistaan?

Sisältöjen sävyjä ja ideologioita analysoitaessa voidaan kysyä mitä näkökulmia, arvoja ja elämäntapoja viestissä tai tuotteessa painotetaan ja mitä niistä on jätetty pois? Lopulta tulee aina esittää keskeinen kysymys tarkoituksiperistä ja intresseistä audiovisuaalisten tuotteiden taustalla – mitä varten viesti on lähetetty – joka ohjaa pohtimaan voitontavoittelun ja vallankäytön arkipäiväisiä, median kautta toimivia mekanismeja. Kurssilla näitä käsitteitä avataan ensin luentojen ja lukuisten elokuva-, peli- ja uusmediaesimerkkien kautta. Tämän jälkeen sana on vapaa keskustelulle. Kurssi ei vaadi aikaisempaa tietoa aiheista ja on siten avoin kaikille aiheesta kiinnostuneille.

Syksyllä tarjotaan lisäksi rautaisannos mediaväkivallan analyysia Helsingin yliopiston elokuva- ja televisiotutkimuksen oppiaineen seminaarissa 11.–12.9.2009. Seminaarin otsikko on "Väkivallan lumo – väkivallan representaatiot ja niiden eettiset implikaatiot elokuvassa, televisiossa ja videopeleissä" ja mukaan on ilmoittautunut jo näyttävä valikoima alan tutkijoita, mukaan lukien biokulturalismin pioneeri Torben Grodal. Kaksipäiväisen seminaarin ensimmäinen päivä on ainakin pääosin suomenkielinen ja suuremmalle, mediakasvatuksesta sekä elokuvien ja pelien tarkastuskäytännöistä kiinnostuneelle yleisölle, suunnattu. Toinen päivä on englanninkielinen ja luonteeltaan tieteellinen, aiheen biologisiin ja kulttuurisiin, sosiaalsiin ja psykologisiin peruskysymyksiin pureutuva. ■

Asiasta tiedotetaan lisää elokuun aikana elokuva- ja televisiotutkimuksen oppiaineen kotisivuilla: <http://www.helsinki.fi/taitu/tet/esittely.htm>

Aforismeja

Nahka kasvaa, mustelmat suurenevat

Suunnitelma kypsentää. Elämä tarjoilee

Keinunta vahvalla napanuoralla on vapautunutta

Teko etuliitteenä – luonnotonta!

Valjastusta edeltää naruttaminen

Pilkkojan silmät vuotavat sipulin kyyneleet

Ryppy on makuasia

Sateenkaari: säteen raiskaama pisara

Kyynelillä kivitetty

Vahva raami vääristää

MINKA HEINO

Jenny Tirkkonen

IKEA

Valo; lattialla. Seinässä. Seinässä. Katossa. Lattialla.

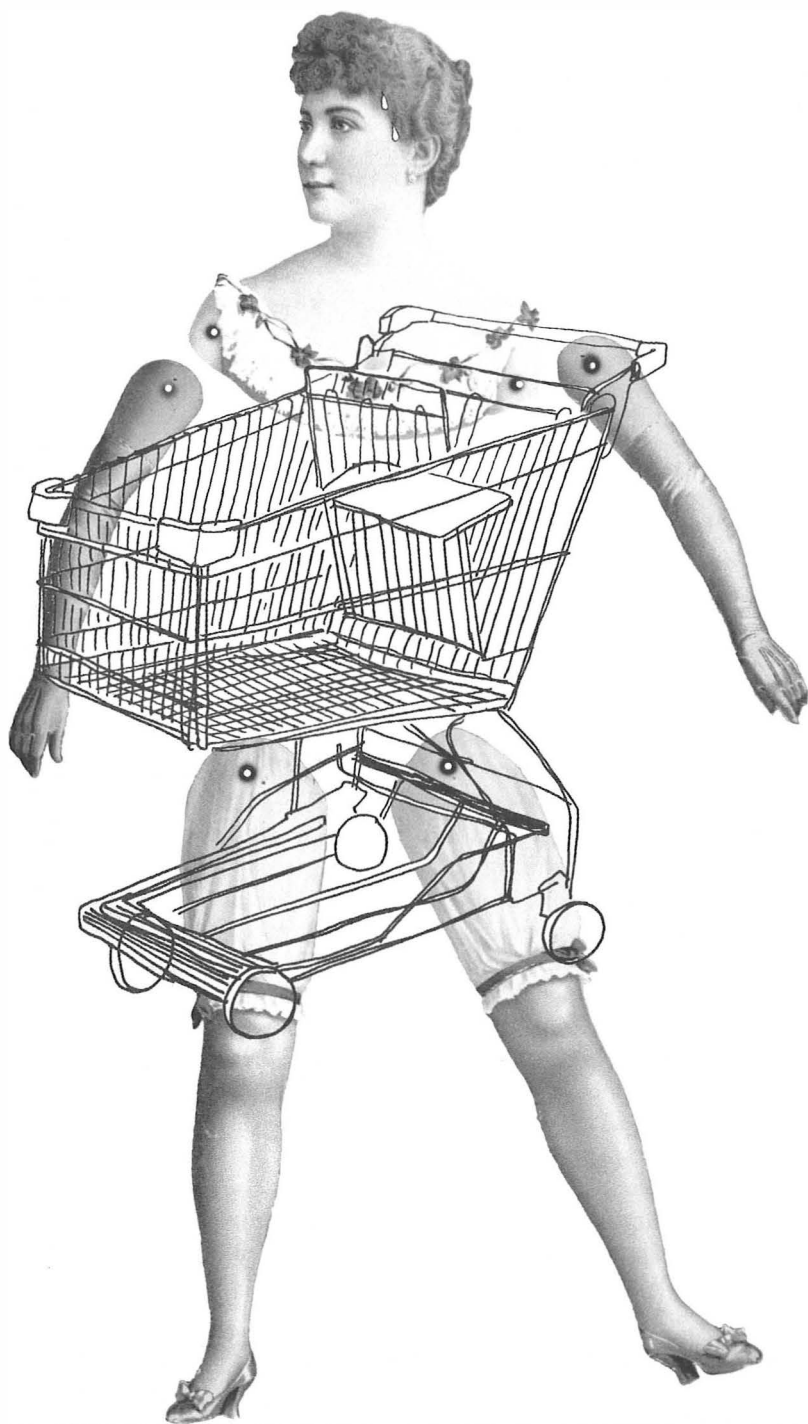
Valo. Tuo tasainen vaaleankeltainen valo. Lattialta seinille, seiniltä seinille ja kattoon ja lattialle. Lattia. Jalat. Torso. Kaula. Tasainen vaaleankeltainen valo luikertelee nenäkarvoja kiiveten kuin egyptiläisen ruumiinpuhdistajan koukku ja kietaisee aivoni vaivattomasti rusetille. Täällä hedelmillä on kymmenpäisen koiran varjo.

Alelappujen kirkuvasta keltaisesta kohoaa mustia numeraaleja kuin haulikonpiippuja. Ne pitelevät kulkijaa silmien välistä. Katalogin kukkamekko-lapsoset tanssivat ja laulavat alkavan mammutinmetsästyskauden salaisista kutsuhuutoa. Jokaista tuolia kohden onkin kymmenen isohkon pesukoneen kokoista naista. Nuo laakeitten tasankojen hitaat laiduntajat märehivät ympäriinsä säyseästi ja samalla lukemattomat kuivausrummut linkoavat kukin missäkin kohtaa monivaiheista ohjelmaansa. Yhtäaikainen kaiken puolivalmiin ontto humina kiirii jokaisen sadan simuloidun olohuoneen sopukoihin. Jää poukkoilemaan flipperipallon lailla yhdeksi atomiksi lisää jokaiseen

sohvaan. No kiva juttu. Nyt tuohonkaan ei perkele enää voi istua. Eikä tuohon. Eikä tuohon. Eikä tuohon. On se. Näin suuri liike ja niin vaan maksavia asiakkaita seisottavat.

Äänen hiljainen olemattomuus on melkein sietämättömän kovalla. Välillä kimeämmät varoitusmerkit puhkovat huminaa. Oho. Sori. Eikai sattunut. Voitko väistää. Nämä merkit auraavat polkua Tärkeiltä Kuljetuksilta. Peruutan oikealle. Sitten vasemmalle. Sitten kahdeksikon. Sitten Alfan. Sitten Omegan ja sitten piru vie Mona Lisan verran väistökaaria. Viimein löydän kalusteen jota kukaan ei halua katsoa lähemmin ja jähmetyn kiitollisena sen eteen. Pian hajamielisten proomujen liikennöintiväylä muodostuu kulkemaan ympärilläni. Varpaillani, nenä väristen nuuhkin tuulta. Jossain tuoksuvat vaatimattomimmat lukulamput ja toisten kummuttomien nukka-vieru aromi.

Joskus peitelty väljin liinakankain kohotessaan, joskus vain ylpeistä sormista punottulla peitollaan; muutaman kerran ohiliikennöivä kuivausrumpu on kolkata minut. Laiduntajan katse on jo käynyt sameaksi. Se on

Kuljetukseen keskittynyt. Se ei näe kummuntonta nuorta lajitoveriaan. Ei kertakaikkiaan huomaa liiskaantuvan hyönteisen hättää. Viime hetkessä mahtavan olennon ohjastaja kuitenkin napauttaa kaistanvaihdoksen. Kulka, se sanoo, katsotaan niitä tyyntyjä kahvin jälkeen. Kullan kiharamoppi heilahtaa vienosti ja olento ynähtää hyväksyvästi. Parin etääntyessä kauempaa erottuu vielä kaksi nimettömien kultaista tuikahdusta. Loittonevat takavalot.

Paitsi rusetilla, aivoni ovat useammalla harvinaisella partiosolmulla kassalle päästäessä. Varren muovi natisee. Varjostimen jänteet taipuvat hieman. Vaatimattomistakin vaatimattomien lukulamppu puristuu tiukasti rintakehää vasten. Arvokasta sotasaalista pitää vaalia. Kummuttoman yhteiskunnallisesti huolettomat sormeni näpelöivät kiihkeästi kannettavan soittimen volyympainiketta. Astuessani pyöröovista painan play ja kutsun korviini oman nukkavierun kantani sähköistä pappia. Kompressoitu pienoisiitti tulvii puhdistavana. Tasainen vaaleankeltainen valo, lähde tästä lapsesta!

Kuvitus: Elliina Peltoniemi

Suna-Marija Önder

TAKAHUONE

I

Eräänä yönä Jaakko läksi sodasta kotiin. Emma piilotti karkurin ylisille, ja sinne ylisille Jaakko kuolikin. Jälkeenpäin kun mietti äidin murjoa katsetta, jäätyntä, ylitarkkaa elettä, jolla tämä sulki ajelehtivat tavarat paikoilleen, Edla tiesi äidin kantaneen rikosta kuin hukuttavaa punttia. Kuitenkaan Emma ei ollut voinut itselleen, oli vain rakastanut yksinkertaisen äidin rakkaudella, vetänyt hänetkin samaan painavaan veteen. Veden emo, piripintaisten, kylmien soikkojen emo kätki poikansa kuten vesikehä kätkee maan.

Ennen lähtöä kaivauksille Edla halusi piipahtaa kotitilalla siitäkkin huolimatta, että talo oli tyhjillään. Ehkä retki oli epäsuora katse Emmaan, joka heidän muuttonsa myötä jäisi lopullisesti itsekseen, osoitus, että hän muistaisi kyllä äidin ja kaiken, mitä he olivat joutuneet kokemaan. Kylällä nimittäin hän tuskin poikkeisi, kertoisi Emmalle sitten palattuaan, että oli käväissyt maalla ja tarkistanut paikat kuntoon. Edla ei kysynyt Selimiä mukaan, jätti miehen lapsen kanssa Koskelantielle purkamaan pois viimeisiä huone-

kaluja. Hän ei huolinut edes kyytiä, halusi matkustaa linja-autolla, samalla aamuvuorolla jolla nuorempa-nakin. Auto lähti keskustan puolelta keltaista, matalaa terminaalia, ilma oli ohutta sumua, ja hän muisti, kuinka valo halkesi kankaan läpi, kun hän oli Jaakon kuoltua kaivanut itsensä lakanan alle, pyytänyt Emmaa kiristämään kulmat sängyn ja patjan väliin. Sitten Emma istui niin liki, että kangas kiristyi hänen vatsaansa vasten kuin kalvo jäähtyneen kiisselin päälle. Hän sai rajat, hän menetti rajat. Se oli selittämätöntä. Joku toinen tiesi, mitä hänen ruumiinsa kestää, kuinka kauan hän saattoi olla liikkumatta, pysyä hengissä lyhyillä vedoilla, jotka kastelivat kankaan hänen suunsa kohdalta. Sellaistako se oli ollut Jaakollakin, Jaakko-raukalla, joka kuoli ylisille, ja he istuivat puista penkkiä alakerrassa.

Varhainen päivä leikkasi ikkunan, Edla sulki valon luomiinsa, palasi takaisin talveen vuosia sitten, jolloin opiskeli ensimmäistä vuotta Helsingissä ja koki velvollisuudekseen käydä viikonloppuisin Emman luona.

Veljen kuolemasta oli silloin vasta puolitoista vuotta (nytsitä vastoin, hän ajatteli, nyt mieli ei enää tahtonut muistaa Jaakon kasvoja, veljestä ei ollut yhtäkään aikuiskuvaa, melkein kuin hän ei olisi elänytkään). Kuolemankin jälkeen äiti vei ylisille vettä ja ruokaa kuten Jaakon eläessä, petasi ja purki tämän vuodetta.

Veljen menehtymistä edeltänyt talvi oli ollut luminen, lauhaa talvea seurasi poikkeuksellisen vetinen kevät. Huhtikuun puolenvälin sää äkisti lämpeni, toi mukanaan kevättulvat. He eivät olleet kaivaneet tarpeeksi syvälle jäiseen maahan, sateesta läpimärkä maannos turposi kuin vaahtokarkki, nosti veljen ruumiin. Siinä se oli törröttänyt mudan ja lietteen keskellä, poliisit selittivät heille, puoliksi maahan seonneena, entisen pellon laidalla, ojan vieressä. Tietenkin, kyllähän he paikan tiesivät.

Tie kääntyi vastentahtoisesti raskaan koneen alla, ikkunassa surullinen, ikuinen vihreä, eikä Edla jaksanut muistaa, mitä oli veljen löytymisen jälkeen tuntenut. Miltä lehtiartikkelit olivat tuntuneet, mitä tutut ihmiset sanoneet heille.

Jaakon tapaus oli tutkittu perusteellisesti. Lopulta Emma oli vapautettu kaikista syytteistä. Edlan hämmästykseksi Emma jätti kotitilan tyhjiin, järjesti osakkeen kylältä, matalasta punatiilitalosta Osuuspankin vierestä. Viereisissä huoneistoissa asui toisia Emman ikäisiä, suurin osa entisiä naapureita maalta. Myöhemmin, kun Edla oli jo lopettanut säännölliset vierailut Emman luona ja vietti Helsingissä viikonloppuja, hän ymmärsi äidin muuttopäätöksen jonkinlaiseksi tervehtymisen merkiksi. Rivitalo oli seudun ainoa yksikerroksinen, ei Emma halunnut enää höristellä ja arvailla, kuuluiko ullakolta ääniä, Jaakon koputus lattiaan, kun tämän oli nälkä tai laahaava huuto kun tämä ikävöi.

Linja-auto kaartoi Hämeenlinnaan. Edla hyppäsi kyydistä, jäi odottamaan vaihtovuoroa. Oli lämmin ja äkkiä hän halusikin nähdä rannan, todeta rantapenkereen kasvien rangoista, kuinka pitkälle kesä oli ehtinyt. Hän tunsikaupungin, mutta se oli muuttunut

vähitellen hänen poissa ollessaan. Rantaan oli kiinnitetty purjeveneitä, niissä tarjoihtiin virvokkeita, jostain, ehkä kannen alta, kantautui musiikkia. Edla kapusi veneeseen, jonka kyljessä luki Kruuna. Oli lämmin, aalto tykki veneen laitaan, hän olisi voinut sulkea silmät, kuunnella halkeavan veden silmuja, katsahti kuitenkin tarjoilijaan, tilasi kahvin, terästi sen viskillä, jota hän kantoi laukussaan merkinä, ettei ollut kuten muut.

Kun pysäytti katseen, saattoi nähdä linnan etäämpänä. Edla oli lukenut Sanomista siellä käynnissä olevasta entistämistyöstä, tarkoitus oli palauttaa päälinna ja sen kehämuuri vankilavaihetta edeltäneeseen asuun, aikaan, jolloin linna oli vielä toiminut Ruotsin armeijan päätukikohtana. Vankila-ajasta oli nyt yli puolitoista vuosisataa, ja linna oli tarkoitus avata yleisölle. Edla kuvitteli neliömäisen kastellin, kehämuurin tiilet, jotka etevät saksalaiset käsityöläiset olivat paikan päällä valmistaneet peittämään keskiaikaisen harmaakivikerroksen. Hän näki kehänä kiertävän vesihaudan, vaikka tiesi, että vallit olivat aikaa sitten hajotettu ja syväne täytetty.

Joko hän myöntäisi, miksi tosiasiaa oli tällä reissulla? Kyllä hän muistaisi osoitteen ja jos ei muistaisikaan, muistaisi kadun, jolla nainen asui, rapun, jossa ilma oli tahraton ja matala, kupera katto musta kuin kaskeamisen jäljiltä. Hän halusi tavata naisen keran ennen lähtöä. Naisesta ei sinänsä väliä, oikeastaan nainen olisi voinut olla kuka tahansa, hän tuskin muisti tämän nimeä, Mirja, vaikka Mirja, nimellä ei todellakaan ollut väliä. Vuosia sitten, eräänä lauantaan iltapäivänä, kun hän oli käymässä kotona ja odotti linjan vaihtoa kahvilassa, nainen oli istunut lähellä häntä. Edellinen asiakas oli rutistanut jonkin paperinpalan hänen pöytänsä, jättänyt niille sijoille, tai saattoihan lappu olla Mirjankin. Jossain vaiheessa Mirja oli kurkottanut lapun itselleen, katsonut häntä tiiviisti ja repinyt sen neljään osaan. Lähtenyt sitten. Edla huomasi, että paperinpalat lojuivat nyt tuolilla,

siinä kohdin, jossa Mirja hetki sitten oli istunut. Hän palauttaisi suikaleet naiselle, Edla oli ajatellut. Ja palauttikin. Seurasi naista linja-autoaseman ja kirkon puistikon Hallituskadulle, niin Hallituskadulle, se oli naisen osoite.

Tapahtumasta oli kauan, se oli ennen Estiä, vuosia ennen Selimiäkin.

Sivusilmä tavoitti nopean liikkeen veneen oikealla puolen. Jokin putosi veteen, ei niin painava, että molskahdus olisi ylittänyt aaltojen jyskeen, muttei myöskään niin kevyt, että silmä olisi ehtinyt sen tavoittaa. Kannella ei ollut muita, Edla lennähti pystyyn, puikkelehti köykäisten pöytien ja tuolien välitse, kurkotti veneen laidan yli. Aalloilla keinui kuollut, jo puoliksi mädännyt lokinraato. Siivet selkosellaan, valkoinen vatsa kuin lapsella. Vaistomaisesti Edla kohotti katseen taivaalle aivan kuin nähdäkseen, kelluiko pilvien välissä verkko, jonka puhkeamasta lintu olisi solahtanut. Ei, taivas oli tyhjä, läikkyyvä kupoli, jonka takana avaruus, syvä kuin ihmiskeho. Hän laski katseensa. Lokki vavahteli aalloilla kuin marionetti, Edla huomasi pikkukalat, niiden voimakkaat leuat.

– Mitä siellä on? tarjoilija oli lipunut Edlan taakse, tähyysi hänen laillaan aaltoihiin.

– En ymmärrä, taivaalta tipahti kuollut lintu veteen. Sen on täytynyt olla kuolleena jo hyvän aikaa, koska on alkanut mädätä.

Tarjoilijakin tiirasi taivaalle, kohautti sitten olkiaan.

– Erikoista, erikoista tosiaan. Mistä lie pudonnut?

– Jos tästä meni lentokone, olin ajatuksissani, ehkä en kuullut sen ääntä, Edla sanoi. – Voihan olla, että lintu on jäänyt kiinni moottoriin, kuollut sinne. Jostain syystä irtosi nyt ja tipahti ilman halki.

– Ei, tarjoilija sanoi, olisin kuullut koneen äänen. On ollut täysin hiljaista, ei minkäänlaista liikettä taivaalla.

– Kuitenkin, Edla jatkoi, joskus asioita tapahtuu huomaamatta. Ehkä olit juuri sillä hetkellä kannen alla. Kahvinkeitin porisi etkä vain kuullut.

Mies kohautti uudelleen harteita. – En oikein usko, eivätkä niiden lentoreitit taida tästä kohdin edes mennä.

– Ehkä raato on sinkoutunut virtausten mukana taivaalla pitkänkin matkan. Voivathan hämähäkitkin liittää kymmenien kilometrien korkeudessa seitin varassa, virittää pyyntiverkkoja.

– Hämähäkit ovat kuin ilmaa, lokit sen sijaan, koi-raat saattavat painaa pitkälti toista kiloa.

Edla oli hetken vaiti, pyysi sitten tarjoilijaa tuomaan lisää kahvia. Päivä kääntyi hitaasti, oli yhä lämmin, nyt jo valoisa, silti varjoista näki auringon painon. Samassa tuli mieleen, vihlaisi ihan, että tarjoilija piti häntä hulluna. Kaikki, mitä hän oli sanonut lokista, taatusti hän oli vaikuttanut sekavalta. Varmaankin lintu oli kellunut vedessä jo hyvän tovin, hän oli kuvitellut putoamisen. Edla oli lukenut jostain kerran, jostain vain, tai kyllä hän lähteen muistikin, että hulluus oli yksinäisyyden seuralainen (miten kaunis kesäpäivä, ja hän yksin terassilla!). Kirjan mukaan hulluutta on mahdoton nähdä, vain aavistaa. Jos todella on näin, että näkemättäkin sen tuntee, olivatko siinä tapauksessa hänen lapsuuden ystävänsä aavistaneet kun he olivat tulleet heille kylään, leikkineet pitkiä tunteja ullakonrapuilla, että Jaakko tähyisi avaimen reiästä, piilossa ja yksin, ylläpitämässä vanhentunutta rikosta?

Sillä eräänä yönä Jaakko läksi sodasta kotiin. Edla oli ollut silloin kahdeksan, käytiin jatkosotaa, isä oli kuollut edellisessä sodassa kenttäsairaalassa ja he asuivat taloa kahden Emman kanssa. Päivä oli pitkä, hän joutui auttamaan äitiä kaikessa mahdollisessa kotiin liittyvässä. Sormet jäissä hän huljutti pyykejä avannossa, kyyristeli rannan valkoisessa illassa. Erään kerran hän näki jäällä suden. Se jolkotti häntä kohden niin kuin siinä sadussa, jossa yö on sinistä vilua ja jossa lapsen vatsa on paisunut nälästä muuta vartaloa raskaammaksi. Susilähestyi, ja hän katsoi sitä. Jää toisen ja ranta toisen jalan alla, niiden välissä kuoleman ja elämän railo, ja hän saattoi valita puolensa. Lumi oli imaissut kengän kuin märkä suo, mutta

se heltisi. Jää kantoi, kun hän kulki Jaakkoa vastaan.

– Jaakko, hän oli sanonut, oletko sinä tullut kiipeäksi?

– Enpä vielä, Edla, mutta pian olisin.

He nousivat rannasta sisälle, Jaakko ja hän, yhdessä pitkästä aikaa. Kotona Emma pakkasi Jaakon ylisille, tyhjilleen jääneen makuuhuoneen takahuoneeseen, jonne valo putosi tikan veistämistä silmistä. Jaakko ei saanut koskaan enää ikinä käydä ihmisten eteen. Jos hän kävisi, jäätä myöten saapuisivat sudet, veisivät heiltä Jaakon.

II

Vihdoin Edla myöntää, miksi saapui tähän kaupunkiin, jonka hän tuntee mutta joka on muuttunut hänen poissa ollessaan. Hän ei palannut mennäkseen kotiin, tai ehkä palasikin, sillä naisen, Mirjan, luona hän matkasi syvimpäänsä ja hänen syvimmässään oli Emma, aina Emma, jota ilman ei ollut rajoja, ja Jaakkokin hänen syvimmässään oli. Voi Jaakko. Jaakonkin rajat olivat olleet Emman mukaiset.

Takahuoneessa Edla makaa alasti sängyllä, Mirja laski hänet sille hetki sitten ja jätti huoneeseen, jonka

seinä tukee rappuun, jonka ilma on tahraton ja matala katto kupera kuin kaskeamisen jäljiltä.

Hän makaa sängyllä liikkumatta, nainen on sitonut hänet nopeasti ja taidokkaasti, hän on taideteos, juuri niin kuin haluaa olla, mieli kirkas ja tyven, Jaakon huuto pois, on mahdollista ajatella kuolemaa.

Nainen on kiertänyt hänen kätensä olkavarsista vasten selkää, lapaluut työntyvät kuin rinnat, näin hän on oikein, pää nurin kuin pöllöllä. Hän tietää, kuinka kauniit ovat solmut, jotka pidättävät häntä. Mirja sitoi hänet vielä kerran, kauniimmin kuin koskaan.

Jaakko kuoli umpisuolen tulehdukseen. Hän oli kahlittuna ylisillä, ulkona lopputalven lauha. Emma viipyi Jaakon luona, ei suostunut lääkäriin, vaikka Jaakko anoi. Jaakkoon sattui, eikä kipua voinut sanoa enää kivuksi, se oli jotain, jolle heillä ei ollut nimeä. Rapusta vuosi oksennuksen haju, kun Emma tuli alas hänen seurakseen. He kuulivat huudon ja he kuulivat kun se pitkän ajan jälkeen vaimeni. Seuraavana päivänä he katsoivat paikan, kaivoivat pimeään tullen Jaakon jäiseen maahan. Sinä yönä Jaakko läksi sodasta kotiin.

Maria Nokelainen

WINDORA

luku fantasiaromaanista Kuninkaantytär

Keväinen ilta kävi kovin kylmäksi. Kaukaa vuorilta valui alas jäätikkötuuli, jonka kaikkia ilkeitä koleita lonkeroita metsämaan puut eivät jaksaneet torjua. Vartiossa seisovat kaihosivat pedin päätyyn jääneitä villasäärystimä, nämä pellavaiset eivät pitäneet tuulta yhtä hyvin. Koira haukkui tallipihalla, tuuli nitisytti puurakenteita. Valtavat soihdut räätisivät ja paukkuivat saaden ympäröivät varjot kiemurtelemaan inhottavasti. Sotilas nosti hilparia parempaan asentoon. Hän seisoi aivan toisen tulipadan vieressä ja tuijotti avointa porttia. Ei ollut vielä edes pimeä, keväinen taivas siinsi valottoman harmaana yläpuolella, mutta tuli sai ihmeitä aikaan. Sen kajo ylettyi pari harppausta joka suuntaan, mutta valopiirin jälkeen hämärä näytti pimeältä. Ensi kuussa tulipadat sammutettaisiin kesän ajaksi ja portinpieliin nostettaisiin kaksi suurta lyijylasilyhtyä. Pimeästä kuului narahdus. Vartiossotilas jännitti ruumiinsa ja kuunteli. Suhinaa, ulvontaa ja taas! Jokin raskas töpsytteli tietä. Taas tuuli vei osan äänistä pois, lepattava

keltainen valo sai silmät sekaisin. Sotilas nojautui eteenpäin, yritti nähdä hämärän läpi. Kaksi valtavaa möykkyä keinuei tiellä! Sitten kuului kavioiden tasainen jyske ruohoista polkua vasten ja pehmeä hirnahdus. Sotilas miltei menetti otteensa hilparista, niin helpottunut hän oli tunnistaessaan äänen hevoseksi. Hän huusi tervehdyksen pimeään. Rolans Coiperin ääni vastasi ja mies ilmestyi häilyvään valoon. Tuulenpuhurit pieksivät hänen viittaansa, hän piti kättään kauluksella. Mutta kapteenilla oli mukana joku muu! Kapea varjo istui valkoisen ponin selässä, huppu viimaa vasten silmille kiskottuna. Sotilas huusi olkansa yli, pihan yli ovivahdille ja päästi matkaaajat sisään. Hän näki valossa palan valkoista leukaa ja kaulaa, kun poni meni läheltä. Vieras nainen! Hän jäi tölläämään kaksikon perään, nämä ohjasivat ratsut ensin vasemmalle tallipihan kätköön. Kului hetki ja he ilmestyivät näkyviin, kulkivat etuovelle, jossa ovi-vahti otti heidät vastaan. Sotilas pudisti päätään ja läpsäytti tottumuksesta käden haukotuksen päälle.

Hän kirosi, vahtivuoro oli vasta alussa. Tästä tulisi pitkä yö.

Kellhanin kartanossa Gautella oli pakkauttanut kankaita, hameita, jalokiviä ja oikeaa kultaa heidän mukaansa. "Pidä nyt kerjäläiseltä näyttää!" nainen oli tuhissut kammattuaan korpinmustat haivenet kuniiksi sykeröksi niskaan. Rolans oli hyvillään antanut vanhan sherjin puettaa tytölle uudet nahkahousut ja pitkän vihreän samettitakin. Mutta koruista tyttö oli itse kieltäytynyt. Rolans arveli hänen kätkevän jotain kaulallaan, sillä niskassa näkyi nahkaremmen solmu. Hänelle oli kuitenkin korret ja silput väliä, oliko tytöllä koruja vai ei. He olivat ratsastaneet suorinta tietä kaksi päivää, pitäen vain pieniä taukoja. Irunen komeasta kampauksesta oli enää muisto jäljellä heidän astuessaan Huvikartanon porteista. Irune oli viimein vaiti. Kovin oli tyttö kysellyt matkalla kaikenmoista, kiusallisiakin. Rolans vei suojattinsa nopeasti talleille, ojensi kätensä ja auttoi alas. Tyttö jäi nojaamaan häneen ja kirosi kipeitä lihaksiaan. Rolans hätkähti ja kielsi korvat punoittaen käyttämästä loitsua. Tyttö vastasi pisteliäästi oppineensa häneltä, mutta hän jätti kiistan sikseen, kun tallipojat livahtivat pihalle tuuleen. Rolans käski poikia huolehtimaan eläimistä hyvin, heitti ovenpitäjälle pari kolikkoa nuttunsa taskusta. Irune veti hupun päästään ja jäi vilkuilemaan ympärilleen ahmien katseellaan kaikkea, minkä yövalo vain paljasti. Rolans tarttui häntä käsivarresta ja hoputti sisälle. Ovivartijan vanha leuka tipahti rintaan. Irune tapaili hymyä, mutta valkohapsinen jääri perääntyi seinää vasten. Rolans maiskautti suutaan ja kiskoi tytön sisälle.

Alahallissa liikuskeli vielä väkeä. Kynttelikköjen pehmeä loimu sekoittui seinävaatteiden kultakirjailuihin ja kukkavaasien hopeisiin kylkiin. Männynoksia kantavat pikkupiiat törmäsivät emäntänsä helmoihin, palvelija joutui ottamaan tukea seinästä, ettei tipahdaisi keikkuvalta tuolipinolta pölyhuiskansa kanssa. He olisivat voineet edes yrittää peittää ilmeitään, mutta ei! Eräs nainen tipautti kantamuksensa saman tien

Irunen nähdessään ja Rolans irvisti kolinan kaikuessa kattopalkeista. Tyttö painautui Rolansin kylkeen.

"Miksi he katsovat minua noin?" Irune kysyi ohuella äänellä aivan hänen korvassaan kiinni.

"Olet vain niin isäsi näköinen", Rolans vastasi ja vetäytyi kauemmas hennon ruumiin kosketuksesta. Hän pyyhki katseellaan tuijottavaa joukkoa ja ehti jo epäillä, ettei löytäisi ketään toimintakykyistä koko huushollista, kunnes äkkäsi Windoran. Hovirouva oli ilmeisesti pitänyt neuvoa kokin kanssa seuraavan päivän aterioista, sillä mies seisoi hänen vieressään nippu juureksia kädessään. Kokki jäi tuijottamaan silmät soppakauhan kokoisina Irunea.

"Arvoisa rouva Windora, tässä on Thergaudin tytär", Rolans esitteli isolla äänellä hyvin kuullen väkijoukon hengenvendon. "Voisitko ottaa sherj Irunen huostaasi?"

Windoran kulmat nytkähtelivät hetken ja sitten hän sanoi kovin sävyisästi:

"Tietysti, kapteeni Coiper. Herra Matthau!"

Pitkä mies livahti esiin selkien takaa ja kumarsi. Rolans harmistui. Kuningatar Siebellan entinen kamariherra oli totisesti omituinen. Kohtelias toki, mutta aivan siinä rajoilla. Hänen ikäänsä oli vaikea arvioida, muttei hän vanhalta näyttänyt. Huhujen mukaan mies oli kuohilas ja siksi päässyt palvelemaan armagari-laista prinsessaa kuten kamarineidot tavallisesti. Eipä silti, Armagariassa yleisesti pidettiin paljon muista maista ryöstettyjä eunukkeja ylhäisten naisten vartijoina. Windora ei edes katsonut tulijaan vaan lausui:

"Valmista Kuningattaren torni, se on kuninkaan tyttärelle sovelias huone. Tulkaa, sherj."

Rolans ei voinut olla kuin tyytyväinen, kun Windora ohjasi tytön lempeästi pois. Irune vilkaisi pelokkaana olkansa yli häneen, mutta hymy ja nyökkäys riitti tyyntymykseksi. Matthau nyki muutaman palvelijattaren mukaansa ja he kiirehtivät täyttämään käskyä. Muut hajaantuivat vähitellen omiin puuhiinsa, osa lähti kuitenkin epäilyttävän nopeasti kohti palvelijain asuintiloja. Rolans nappasi kuitenkin erästä nuorta paasia olkapäästä.

"Missä shar Wymkell on?"

"Hän lähti, tänä aamuna. Aygyn kutsui hänet Wymgardiin."

Hyvä, hän ei ole täällä minun tielläni, Rolans hykerteli. Hänen täytyisi kirjoittaa kirje kuninkaalle ja kertoa, että tyttö oli löytynyt. Sitä kuningas ei ollut kieltänyt. Sitten olisivat vuorossa maalaisaateliset. Heidät tuli saada Irunen taakse viipymättä. Wymkellin aika oli myöhemmin. Aygyn... Hän saisi tietää kun olisi jo liian myöhäistä.

"Wymgardissa on tiedossa isommat juhlat kevään-tasauksen kunniaksi, kaikki isot jalot on kutsuttu! Kaupungilla järjestetään näytöksiä ja turnajaisistakin on puhuttu!" Nuorukaisen ääni keskeytti Rolansin suunnittelut. Hän lähetti pojan matkoihinsa, mutta tämäpä rohkeni kysyä, oliko Rolans aikonut naida tulevan kuningattaren. Kapteeni läiskäisi poikaa korvalle ja työnsi saappaankärjellä kipittämään tiehensä. Mikä julkeus! Hyppiä nyt noin nenille ja udella type-ryyksiä. Mitä se pahaista palvelijaa liikuttaisi? Rolans venytteli niskaansa ja ähkäisi kivusta. Saunan lämpö tekisi nyt kesää viiman ja ratsastuksen aiheuttamalle jäykkyydelle.

Rolans käveli tallinviertä asepihalle ja sotilasparakien ohi turvesaunalle. Hän hytisi haapojen tiputtaessa piskoja lämpäreeseen ja hänen niskaansa. Kutsuva valo huokui pienistä räppänöistä kauas. Saunamökki oli kaivettu puoliksi maan alle ja peitetty turpeella, heinä kasvoi pyöreän katon päällä ja sen seasta pilkisti muurattu piippu, josta liika savu tuprusi ulos. Rolans pyyhki jalkansa, avasi matalan oven ja antoi lämmön sulkeutua ympärilleen. Paitsi rentoutuksen ruumiille, saunassa saisi myös tietoa mielelle. Liekö lämpö tai pukutuvan nurkassa seisova olutsaavi, joka sai hiljaisimmankin tuppisuun kielenkannattimet kalkattamaan. Rolans riisui vaatteensa, valutti itselleen puoli puumukia olutta ja pujahti löylytilan puolelle. Turveseinä tuoksui pehmeästi savulle, mustuneet lauteet kiersivät tulipesää ja kivet hehkuivat kuumina. Vartiokapteeni Bordin tervehti häntä nostamalla

tuoppiaan. Rolans istuutui hänen viereensä karkealle puupenkille, hörppäsi olutta, irvisti (jatkoivat näköjään huonompilaatuisen humalasiman sekoittamista veteen!) ja heitti kiulullisen vettä kiukaalle. Hän nauroi nuoremmille, jotka kyyristyivät kuumuutta pakkoon. Ensin yksi, sitten toinen alkoi kysellä. Rolans oli vaiti, ryyppäsi vain ja heitti lisää vettä. Hän aukaisi jo suunsa, kun ovi kävi. Sisään pölähti keskenkasvuinen sotilaanalku, kiskoi vielä villasäärystimä jaloistaan ja sai aikaan ivahuutelun ja mölysoinnun. Rääpäle muuttui punaiseksi kasvoiltaan, mikä ei suinkaan kaikki lämmöstä johtunut, heitti sukkansa ulkopuolelle ja tuli istumaan ylälauteelle vastapäätä Rolansia. Hänen silmänsä säihkyivät.

"Ette maar usko tätä! Ette varmasti usko!" hän aloitti ja pyyhki samassa jo hikeä kasvoiltaan. Rolans heitti lisää vettä kuumille kiville ja nuorukaiset kyyristelivät taas. Poikanen pysyi urheasti pystyssä, irvisteli ja hoki: "Ette maar usko, ette todella!"

"Suus kiinni, Näärännäppy!" vierustoveri läiskäytti häntä reidelle.

"Hokee hokee ja hokee, eikä mitään tule ulos!" jatkoi toinen ja puhalsi kuumaa ilmaa pojan selkänahkaan. Tämä kyyristeli suojaan ja äkisi äpärästä. Joku heitti herjaa pojan omasta sukulinjasta, johon rääpäle yritti vastata nyrkillään, mutta joutui itse toisten muksettavaksi. Rolans läikytti oluttaan, kun Bordin nousi ja huusi koko tynnyririntansa kumeudella:

"Olkaahan kunnolla pennut! Saunassa rauha kylpijoiden ja vetehismiehen! Vetehinen kohta julmistuu ja katkaisee kikkelinne tyvestä!"

Samassa lyhdystä paloi kynttilä loppuun. Pienessä tilassa tuli hämärää ja hiljaista. Tuli ratisti heikosti kuumien kivien alla. Käskenä eräs sotilas nouti pukutuvasta uuden kynttilän, haki vielä pari koivuista halkoa tulenruoksi ja pienen väittelyn jälkeen lisää olutta kahdelle toverilleen. Tulipesässä humahti, kun tuohi syttyi kiivaasti. Rolans odotti muutaman tovin, sivelä hien kuorruttamia käsivarsiaan ja heitti sitten vettä kiville. Höyry täytti huoneen.

"Mitä kapteeni aikoo nyt tehdä?" Bordin kysyi ja las-
ki tyhjän tuoppinsa alalauteelle, jäi nojaamaan kyy-
närvarsia polviin. "Meinaan vaan, että kapteeni on
aika yksin Perijänsä kanssa tällä hetkellä. Kun shar
Wymkell palaa, mitä teet? Huvikartano on kuitenkin
sharin käskyvallan alainen."

Rolans huokaisi. Nythän se nähtiin.

"Kartano kuuluu kuninkaalle. Te tiedätte, etten tee
mitään ilman hänen käskyään." Saunassaolijat muti-
sivat hetken keskenään. Rolans ei piitannut siitä, vaan
jatko:

"Iruke Morghan tarvitsee ensinnäkin vartioston."

Nuoret sotilaat oikaisivat selkensä kiinnostuneina.
Rolans antoi tulla:

"Haluan tonnan tai kaksi luotettavaa sotilasta tur-
vaamaan Irunen, hmh, oikeuksia. Pitämään huolta se-
lustasta. Kun Wymkell palaa... Vas-
taan hänelle itse", Rolans antoi kat-
seensa kiertää sotilaissa.

"Tuo hänet huomenna asepihal-
le", vartiokapteeni sanoi vakava-
na. "Minä valitsen sinulle parhaat
miehet!" Hän jysäytti nyrkkinsä sy-
dämelleen. "Voi olla, että suurin
osa meistä on jo vanhaa lihaa ja osa
taasen liiankin raakaa, mutta kyllä
into ja kokemus iän korvaa! Ei tääl-
läpäin tyhmiksi kasveta!"

"Paitsi ehkä Näärännäppy!" nurkasta kuului ja muut
puhkesivat nauramaan. Rolans höräytti tyytyväisenä,
ryysti laimean litkun tuopinpohjalta ja heitti viimei-
sen kerran löylyä. Nuoremmat karjahtelivat selät pa-
laen, kun yksi sitten viimein luovutti ja pakeni ulos, sai
hän seurakseen miltei koko saunallisen. Rolans seurasi
perässä viivytellen ja itseksensä hirnuen, mutta Nää-
rännäppy jäi lauteille istumaan valkoiseen höyryyn.

Kuvitus: Elliina Peltoniemi

Ennen maatamenoa Rolans päätti sittenkin kävellä Irunen kamarille. Naistenpuoli oli hänelle outo paikka, hän tarkasteli pitkää käytävää. Kovin sievää kaikkialla, seinät paneloitu lämpimänsävyisellä puulla, kukkavaaseja, röijyjä, pehmeitä lepotuoleja. Käytävä päättyi yllättäen ikkunaan. Suureen, vihreistä ja sinisistä lasinpaloista koottuun ikkunaan. Kuunvalo läpäisi paksun lasin ja osui kamarinoveen vääristyneenä, himmeänä. Rolans epäröi ja koputti. Hetkeen ei tapahtunut mitään. Hän unohtui tuijottamaan kuuta ja ikkunaa koristavaa Vesileiniä, neitojen suojelijaa, kun ovi avautui.

"Niin, herrani?"

"Onko sherj Iruna täällä? Ja rouva Windora?" Rolans kysyi ja hymyili Romalle. Tämä ei vastannut, vaan tuijotti tuikeasti takaisin.

"Sherj nukkuu, mutta rouva Windora on odottanut teitä. Tulkaa sisään",

Roma sanoi epäkunnioittavalla äänellä ja astui siivuun. Rolans rykäisi harmissaan, mutta minkäs teki. Hän odotti, että Roma päästäisi hänet oleskeluhuoneeseen. Nainen tuikkasi häntä kyynärpäällään kipeästi ohi mennessään, eikä se ollut vahinko. Rolans kätki hymynsä ja astui peremmälle. Olohuone oli kalustettu tummalla puulla, joka antoi lämpimän vaikutelman. Tuoleilla oli paksuja tyynyjä, lattiaa peittivät taidokkaasti kudotut matot ja karhunaljat. Hirsiseinät oli käytävän tavoin paneloitu tummalla puulla ja ne oli paikoin koristeltu hennoin maalauksin ja paikoin peitetty seinävaatteilla. Ne kuvasivat Siebellan kotimaan ihmeitä; kuivilla aroilla kasvaneita siroja hevosia, Kolmen Puutarhan harvinaisia kukkia ja puita, Arteanvuoriston kristallinkirkkaita putouksia. Thergaudin vaimoparka oli näemmä säilyttänyt myös edellisten kuningattarien lempikudonnaisia, joista muutama oli parin sadan vuoden ikäisiä, hyvin arvokkaita. Rolans oli tottunut näkemään metsästystä, taistelua, kuninkaanpoikia tai ylväitä karhuja ja Jumalia kuvaavia ryijyjä, mutta tämä oli naisen huone. Ritareita laulamassa

linnanneidoille, hellyyttäviä eläimiä keijukaisten kanssa, herkkiä maisemakuvauksia, joissa jokainen kukka ja lehti oli kirjottu äärimmäisen huolellisesti. Jopa hämärässä valaistuksessa Rolans huomasi kuniapaikalla kauneimman käsityön. Kahden ikkunan välistä hohkasi lämpöä ja turvallisuutta:

Kullanruskeaturkkinen emokarhu piti jyhkeää kädensä pienen pennun mahan päällä, sen puriessa yhtä emon varvasta leikkisästi. Karhun vieressä, siihen nojaten ja toinen käsi pyöreää korvaa silittäen, seisoi valkopukuinen nuori neito, jota karhu katsoi rakastavasti. Neidon kainalossa oli toinen pentu, joka tavoitteli tassullaan hänen poskeaan. Värit olivat pehmeät ja yhä kirkkaat, vaikka vaatteiden täytyi olla vanhin linnassa olevista. Siinä oli Alania, ensimmäinen Karhumerkkien Suojelija ja Kahden valtakunnan kuningatar. Hän oli elänyt lähes tuhat vuotta sitten ja tarun mukaan kyennyt puhumaan karhujen kieltä.

Rolans tuijotti kuvaa häkeltyneenä, kunnes kuuli vionon rykäyksen.

"Siitä on kopio Dautgardissa. Kenties se pitäisi ripustaa seinälle kun tyttö viedään isänsä eteen."

Rolans kääntyi kohtaamaan rouva Windoran.

"Halusit puhua kanssani?" hän sanoi ja suki vielä märkää tukkaansa.

"Istu, tähän voi mennä aikaa."

Kapteeni lysähti takkatulen eteen nahkapäällysteiselle nojatuolille. Sivusilmällä hän näki Roman, joka järjesteli jotakin hämärässä.

"Puhun suoraan ja toivon sitä myös sinulta", Windoraksi hänen huomionsa, ja hän nyökkäsi vastaukseksi. Hovirouva veti henkeä ja aloitti:

"Aiot tehdä hänestä kuningattaren."

Hovirouva ei juuri koskaan kysynyt mitään keneltäkään.

"Siitä tulee vaikeaa."

Hän oli myös tunnettu myönteisyydestään. Rolans kiusaantui:

"Etkö usko hänen olevan kuninkaan tytär?"

"Kyllä minä osaan laskea vuosia taaksepäin", Windora vastasi syytökseen ja nosti leukaansa. "Muistan ne juhlat varsin hyvin ja Heilgwynin myös. Älä keskeytä. Iruna on nuori ja sivistymätön. Hän osaa lukea, kirjoittaakin jotenkuten, hänelle on onneksi opetettu historiaa ja taruntietoa, mutta hänen puhetapansa on maalaismainen ja... osin siivoton", Windoran kulmien väliin ilmestyi paheksuva ryppe.

Hän on jo turhan vanha oppiakseen miekkailun tai ratsastamisen tai vaikka tanssimisen saloja kohtuullista paremmin, eikä hän tiedä tarpeeksi naapuri- tai kauppasuhteista, tai valtio-oikeista", Windora huokasi ja sivelyi otsaansa.

"Hän on kuitenkin hyvin utelias, kuuntelee mielellään ja osaa olla hiljaakin, mutta totuus on, että hän taitaa vain lampaiden hoidon ja vaatteiden parsimisen. Kovallakin työllä menisi vuosia, ennenkuin hän olisi sovelias istumaan hallitsevalla tuolilla."

Rolansin oli pakko pudistaa päätään.

"En epäile hetkeäkään, etteikö hänestä tulisi hyvä hallitsija. Se on hänellä veressä."

Windora katsoi kapteenia ja mutristi suutaan. Rolans jatkoi puhetta:

"Olen samaa mieltä kanssasi hänen oppimattomuudesta, mutta Thergaudilla on vielä monta vuotta aikaa koulia häntä. Nyt hän tarvitsee vain kamaripalvelijan ja oppitunteja käyttäytymisessä, siis naisen kättä. Autatko minua?"

Windora veti syvään henkeä. Huoneessa oli hetken ihan hiljaista, sitten Roma jatkoi koluuttamista. Windora nosti sormen huulilleen ja naputti.

"Kenties... Viikossa hän voisi ehkä oppia siivoamaan suunsa, syömään kaikilla aterimilla ja esiintymään isomman väen edessä. Hän oli aikalailla pelokas kun sysäsit hänet noin vain minun hoteisiini."

"Oh, mitä hän pitää Kartanosta?" Rolans kysyi innostuen.

"Hän myönsi olevansa ihastunut, mutta oli väsynyt ja hirtittävän jäykkä ratsastuksen jälkeen. Käytin hänet

kylvyssä, juotin vähän viiniä ja laitoin nukkumaan. Hän on", hymynpoikanen "poikkeuksellisen hurmaa-va luonne kaiken sen, no, oppimattomuuden alla."

Ovi makuukamariin narahti auki. Kamariherra Matthau tuli ulos.

"Sherj nukkuu viimeinkin rauhallisesti, rouva. Jonkun tulisi silti istua täällä, jos hän vaikka herää yöllä ja hätääntyy" mies sanoi, kumarsi ja aikoi lähteä. Windora kuitenkin esti.

"Maltahan. Tunnet varmaankin kapteeni Coiperin. Hän on lupautunut sherj Irunen neuvojaksi ja henkivartijaksi. Minä ryhdyin ilomielin opettamaan tyttöä naisten tavoille, mutta tarvitsen itselleni tukijan. On paljon muitakin töitä, ja jonkun tulee olla Perijän luona jatkuvasti. Herra Matthau, koska sinulla on ennestään kokemusta nuorista ruhtinattarista, vaikka Jumalat paratkoot Iruna ei todellakaan ole sellainen vielä, haluaisin sinun ryhtyvän hänen kamariherrakseen."

"Jos hän vain itse sitä tahtoo", Matthau vastasi ja sai Rolansin kiemurtelemaan tuolissaan. Windora vaikutti kuitenkin erittäin tyytyväiseltä.

"No, hän tuskin osaa itse valita paremmin jotta se on sillä sitten selvä. Roma!"

"Niin, rouva?" nainen vastasi nopeasti ja punastui, olihan jo ajat vain seissyt ja kuunnellut. Windora säästi läksytyksen ja sanoi:

"Minusta sinä alat olla tarpeeksi kokenut kamari- neidon pestiin. Pääset harjoittelemaan Irunen kanssa." Vastausta odottamatta hovirouva kääntyi Rolansin puoleen. "Oletko tyytyväinen, kapteeni?"

Rolans hätkähti ylös tuolistaan ja kumarsi. "Kiitos! Kevensitte taakkaa todenteolla!"

Windora ei jäänyt kihertämään kiitoksista, vaan laati muutamassa hetkessä selvän suunnitelman tuleviksi päiviksi, eikä Rolansilla ollut siihen mitään sanomista. Lopuksi tuo mainio kuningatarten tukipuu ja lisäksi käski Matthaun jäämään vartioon ja Romaa olemaan paikalla tunti aamunkoiton jälkeen. Rolans aikoi lähteä, kun kamarin ovi aukeni. Iruna kurkisti

arasti huoneeseen. Hänet oli puettu valkoiseen pella-vamekkoon, jonka helma ulottui yli varpaiden, kostea tukka valui suloisesti paljaille käsivarsille. Tytön katse oli uninen ja anteeksipyyttävä.

"Herätimmekö teidät, *gadija*?" Matthau kysyi rauhallisella äänellä ennenkuin Rolans ehti puhua.

"Ette oikeastaan", tyttö vastasi. "Minulla vain... on vähän nälkä", hän loi katseensa maahan, Rolans tunsu lämpimän möykyn mahassaan. Hän rykäisi hieman ja vaihtoi jalkaa. Windora nosti tuolinnojalta villasaalin ja ojensi sen Matthaulle.

"Herra Matthau jää seuraksenne", rouva sanoi Irunelle. "Lähetän teille ruokaa, sherj. Kaada valtiattarelle lisää viiniä. Kapteeni, tule samaa matkaa kansani."

Rolansilla ei ollut vaihtoehtoja, kun Windora tarttui häntä kotkan lempyydellä käsivarresta. Hän yllätti itsensä hymyilemästä Irunelle. Tyttö vastasi kohteliaasti ja katsahti kamariherran kääntyneeseen selkään ennenkuin istuutui takan ääreen ja nosti jalkansa koukuun yöpaidan alle. Rolans katsoi vielä, kuinka Matthau ojensi tytölle puolitäyden viinilas ja kietoi peitettä ympärille, sitten ovi olikin jo kiinni.

"Tuota, onkohan ihan soveliaista jättää heitä kahden?" hän epäröi Windoran sormet yhä ranteeseen painuneina.

"Etkö luota Matthau'uun? Etkö tiedä, että hän on-"

"Tiedän tiedän", kapteeni puuskahti. Häntä nolotti puhua asiasta. Elää nyt kuohittuna, ilman miehen mitata. Pelkkä ajatus aiheutti kolotuksen jalkovälissä.

"Ei siellä mitään sopimatonta tapahdu!" rouva sanoi ja ravisti hänen kättään ennenkuin hellitti viimein. "Jos kerran ruhtinas Shervan antoi tyttärensä Siebelin hänen käsiinsä, niin annan minäkin tämän kuninkaantytären. Hyvää yötä, kapteeni!" Windora nakka si kipakasti niskojaan ja lähti kohti portaikkoo. Rolans vaelsi haukotellen omaan kamariinsa ja jupisi mennessään. "Voipi olla, mutta minulla on paha aavistus. Pidän silmällä sitä honkkelia, kyllä taatusti!"

Kaksi aikaa

*Kaksi aikaa kohtasivat,
kaksi ihmistä, vanha ja nuori,
ja jäivät ihmettelemään toisiaan.
Heidän koskettaessaan
hiekkä nousi ja laskeutui keskelle tiimalasia
ja jäi siihen.*

Kokoontuminen

*Hevoset kokoontuvat ja kokoontuvat
samat hevoset
samalle pellolle
toistuvassa unessa
ne ovat jättäneet ohjastajansa
niiden ohjastajat ovat kuolleet
mutta hevoset säilyvät ikuisesti nuorina
ikuisesti samanlaisina
kokoontuvat ja kokoontuvat.*

Sinunkaan veneesi ei ole uppoamaton

*Sinunkaan veneesi ei ole uppoamaton.
Vaikka taidokkaasti veistetty
se uppoaa ensimmäisen reiän tullessa,
hajoaa koskeen
tai vesiputoukseen.*

Makuuhuoneessa

*Kuuntelin kuinka yläkerran lattialaudat natisivat
kun siellä liikuttiin,
kuulin kylmässä pimeässä huoneessa kuinka yläkerran sänky natisi
ja jäin peiton alle odottamaan
että äänet lakkaisivat
ja talo lämpenisi.*

ESA MÄKIJÄRVI

Kirja-arvostelu

Amerikkalaiset aakkoset

RON SILLIMAN: *the Alphabet*, runoja, The University of Alabama Press 2008

Ron Silliman (s. 1946) on paitsi verkon suosituimman runoblogin (<http://ronsilliman.blogspot.com>) ylläpitäjä, niin myös arvostettu runoilija. Hän on tunnettu erityisesti kotimaassaan Yhdysvalloissa, eritoten työstään kielirunousliikkeen parissa. Se korosti ja korostaa runoutta, jossa kirjailija itse katoaa ja teksti on etusijalla. Tämän tyyliuunnan tunnetuimpia edustajia on Sillimanin hengenheimolainen Charles Bernstein (s.1950).

Viime vuoden lopussa julkaistu *the Alphabet* on Sillimanin päätyö. Sen hän aloitti jo vuonna 1979, ja sai valmiiksi muutama vuosi sitten. Kirjanjärkeä koostuu 26:stä vaihtelevanmittaisesta runosta, jotka on vuosikymmenten mittaan julkaistu eri yhteyksissä, mutta jotka siis vasta tässä kirjassa ilmestyvät yhtenä kokonaisuutena. Runoja ei ole kirjoitettu aakkosjärjestyksessä, mutta tässä ne ovat rapakon takaisten kirjainten mukaan järjestettynä A:sta Z:aan.

the Alphabet on kielirunoutta. Sanat ovat siis tärkeämpiä kuin tekijä itse. Kirjoittaja välittyy korkeintaan havainnoitsijana, kuten yhdessä runossa, jossa hän vuoden ajan tarkastelee taivasta ja säättä, tai toisessa, jossa hän kulkee San Franciscossa ja kuvailee tuijottamaansa maata. Tämä kirja on lähtökohtaisesti amerikkalainen, joten sen kääntäminen vaikkapa suomeksi olisi vaikea tehtävä. Ei tietenkään mahdoton. *the Alphabet* sisältää näkyjä, etnografiaa ja puhetta, jotka jäävät kielitaitoisellekin meikäläiselle lukijalle vieraiksi. Se ei kuitenkaan estä runoista nauttimista.

the Alphabet on myös täynnä kielipelejä ja -kokeiluja. Kirjoittaja leikkii muodoilla. Hän ei jämähdä muotteihin, vaan kokeilee rohkeasti. Sillimania on syytetty vaikeaksi runoilijaksi. Syyttä. *the Alphabet* on lopulta helppolukuinen ja -tajuinen kirja, ainakin jos lukee pinnalta. Syvempiä merkityksiä etsivä joutuu varmasti vaikeuksiin. Kirjan lopusta löytyvät Sillimanin lyhyet esittelyt jokaiseen runoon. Ne kertovat, mitä kannattaa etsiä. Tämän kirjan tarkoituksena ei ole päästä mihinkään. Se liikkuu kyllä, mutta koko ajan eri suuntiin, edestakaisin. Tärkeintä on matka, jonka runot mahdollistavat.

Esa Mäkijärvi
esa.makijarvi@gmail.com

Kritiikki julkaistu 20.4.2009 kirjoittajan blogissa
osoitteessa <http://marstravolta.blogspot.com/2009/02/ron-sillimanin-kirjasta-alphabet-2008.html>

KRIITTISEN SYKSY 2009

AJAN HENKI -SEMINAARI 12. 9.

Lauantaina 12.9. Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, sali P 104, klo 10–16.

Mitä on ajan henki? Onko sellaista olemassa, mistä se syntyy ja millainen se on nyt? Kulkeeko se myötä- vai vastavirtaan tai kenties eri suuntiin?

Ajan henkeä pohtivat tilaisuudessa filosofit, yhteiskuntatieteilijät, taiteilijat, me kaikki. Ajan henki on Kriittisen korkeakoulun ja Tulevaisuuden ystävien järjestämä uudentyypinen seminaari suurista kysymyksistä. Alustajina Jertta Blomstedt, Heikki Hiilamo, Jussi Kotkavirta, Tuomas Nevanlinna, Outi Nyytjä ja Jouni J. Särkijärvi.

Pääsymaksu (sis.kahvin) 20 €, opiskelijat, eläkeläiset ja työttömät 15 €, järjestävien yhdistysten jäsenet 10 €.

SYKSYN YLEISÖLUENTOSARJA: TÄMÄ IHMISEN MAAILMA?

Ekosäätiön ja Kriittisen korkeakoulun seminaari, syksy 2009. Helsingin yliopisto, Porthania P III (Yliopistonkatu 3), maanantaisin klo 18–20. Vapaa pääsy. Tervetuloa!

Ma 21.9. klo 18–20 Ihminen evoluution kärkiolentona? Pekka Kuusen evoluutiokäsityksen arviointia. Dosentti Osmo Kuusi, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

Ma 28.9. klo 18–20 Suru ihmisen, eläimen ja luonnon kuolemassa. Dos. Leena Vilkkä.

Ma 12.10. klo 18–20 Kulttuurin evoluutiosta. Elämmekö kulttuurimurroksen keskellä? Fil. tri Tarja Kallio-Tamminen

Ma 19.10. klo 18–20 Erilaiset evoluutioselitykset Tomi Kokkonen ja Petri Ylikoski

Ma 26.10. klo 18–20 Otsikko avoin. Fil.tri Jöns Karlsson

Ma 2.11. klo 18–20 Ihmiskunnan yhteisistä päämääristä. Fil. tri Jaana Airaksinen kommentoi Marianne Bergman

Ma 9.11. klo 18–20 Olimme kuluttajia. Mitä sen jälkeen? Johtaja Aleksi Neuvonen, Demos

Ma 16.11. klo 18–20 Nousevatko idän kulttuurit evoluution kärekeen? Fil. tri Kimmo Pasanen. Kommentoi fil.tri Tapio Tamminen

VILKAS SYKSY KRIITISESSÄ KORKEAKOULUSSA

Kriittinen korkeakoulu lisää huomattavasti ohjelmatarjontaansa tulevana syksynä. Eri kursseja ja piirejä aletaan oman toimistomme lisäksi pitää myös Bene Oy:n koulutustiloissa, jotka sijaitsevat samassa talossa, Albertinkatu 27. Tarkat tiedot kunkin kurssin pitopaikasta myöhemmin.

KUVATAIDE:

KRITIIKKITYÖPAJA viitenä keskiviikkoilana 9.9., 30.9., 21.10., 11.11. ja 2.12. klo 17–20 Kriittisen korkeakoulun toimitiloissa Albertinkadulla. Työpaja on tarkoitettu maalausta, piirustusta ja muita kuvataiteen aloja harrastaville. Opettajana taidemaalari Heli Heikkinen. Hinta 160 €.

KUVATAIDOKOULU – Maalausta ja piirustusta maanantaisin 7.9. alkaen klo 9.30–13.30 Albertinkadulla Heli Heikkisen opastamana.

Opiskelu on pääasiassa havaintoon perustuvaa ja myös väri-ilmaisuun houkuttavaa. Lähtökohtana ihminen, asetelma, maisema tai tila. Voit lähteä alkeista tai jatkaa vanhaa harrastustasi. Maalaus- ja piirustusmateriaalit ovat vapaasti valittavissa, materiaaliopissa annetaan ohjausta.

Harjoittelemme näkemistä, tutkimme muistikuvaa ja katsomme, minne mielikuvitus yltää. Pyrimme oman ilmaisun kannalta tärkeiden elementtien hahmottamiseen ja vahvistamaan yksilöllistä ilmaisua.

Itsenäisten tehtävien ongelmanasettelu on vapaa: puimme tässä yhteydessä erilaisia vaihtoehtoja kuvailmaisun perustana. Lukukauden aikana järjestetään kahdesti kriittikilaisuus itsenäisesti toteutetusta teoksesta.

Opiskelu sopii kaikille, joille maalaaminen ja/tai piirtäminen on intohimo: aloittelijoille, alalle aikoville, kauan harrastaneille ja jo kentällä vaikuttaville. Vielä enemmän opiskelusta saa irti, jos on kiinnostunut kuvan tekemisen taustoista ja kulttuurista yleensä.

Lukukausimaksu 180 € / 14 kertaa.

FILOSOFIA

FILOSOFISEN ARGUMENTAATION PERUSTEET

La-su 19.-20.9. klo 10-15, Albertinkatu

Kurssilla käsitellään mm. mitä on filosofinen argumentaatio ja tutustutaan filosofisen argumentoinnin metodeihin ja kritiikkiin sekä retoriikkaan. Vetäjänä FM Lauri Järvilehto. Hinta 50 €.

FILOSOFISEN ARGUMENTAATION JATKOKURSSI

La-su 24.-25.10. klo 10-15, Albertinkatu

Kurssilla jatketaan siitä, mihin ensimmäisellä kurssilla päästiin. Myös uudet tulokkaat, joille argumentaation perusteet ovat jo tuttuja, ovat tervetulleita. Vetäjänä FM Lauri Järvilehto. Hinta 50 €.

FILOSOFIAN KLASSIKOITA –SEMINAARI

tiistaisin 22.9. alkaen klo 18-19.30, Albertinkatu

Lukuvuoden aihepiirinä on 1900-luvun mannermainen ajattelu. Tarkasteltavana ovat kysymykset olemisesta ja ilmenemisestä, eksistenssistä ja merkityksellisyydestä sekä filosofisen ajattelun luonteesta ja mahdollisuuksista. Filosofian klassikoita toteutetaan keskustelevana lukuseminaarina, jossa tutustutaan mm. Merleau-Pontyn, Bataillen sekä Heideggerin kirjoituksiin. Vetäjänä FL, tutkija Miika Luoto. Hinta 70 euroa / 12 kertaa.

WITTGENSTEININ JA KUMPPANIT

maanantaisin klo 18-19.30 syyskuusta alkaen (ajankohta voi vielä muuttua), Albertinkatu

Seminaarissa luetaan ja pohditaan filosofian analyyttisen perinteen kuuluisia tekstejä. Vetäjänä FM Lauri Järvilehto. Hinta 70 € / 12 kertaa.

TIETEENFILOSOFIAN PERUSTEET

Torstaisin 26.11, 3.12 ja 10.12 klo 18-21 (yht. 12 t), Albertinkatu

Kurssilla tutustutaan tieteenfilosofian erilaisiin perinteisiin ja siihen, millainen suhde niillä on tieteen käytäntöön. Kurssilla pohditaan myös, onko eri tieteiden välillä eroja ja miten tiede suhtautuu todellisuuteen jota se tutkii. Vetäjänä FL Eero Muurimäki. Hinta 50 euroa.

Ilmoittautumiset filosofisille kursseille pyydetään noin viikkoa ennen alkamisajankohtaa.

MUSIIKKI

KLASSISEN MUSIIKIN KUUNTELUKURSSI

Tiistaisin 22.9. alkaen klo 18-19.30, Etu-Töölö

Musiikki voimauttaa! Tällä kurssilla voit löytää aarteen: läheisemmän suhteen klassiseen musiikkiin. Suositujen Virtaa-klubien vetäjä, pianisti Minna Pöllänen johdattaa pianon ääressä syventämään kuuntelukokemustasi, ja valottaa musiikin yhteyksiä muihin taiteisiin. Musiikin teoriaa ei tarvitse tuntea. Hinta 70 €/lukukausi, ilmoittautumiset Kriittisen toimistolle 15.9. mennessä.

UNITYÖKOULUTUSTA

UNI – SISÄINEN TIENNÄYTTÄJÄ

ke 12.8. klo 17-20, Albertinkatu.

Uni on sisäisen tietomme spontaani ja äärettömän luova ilmaus. Unet kertovat ainutlaatuisin kuvin elämästämme tässä ja nyt. Uni on meissä se, joka tietää. Kun ymmärtää uniaan, ymmärtää itsensä.

Illan aikana opettelemme menetelmiä, joiden avulla voi oppia ymmärtämään paremmin omia uniaan. Teemoja: unet itsetuntemuksen ja henkisen kasvun välineenä, voimaannuttavat ja opastavat unet, unisymboliikan ymmärtäminen, unien ymmärtäminen ja oivaltaminen.

Kouluttajana psykoterapeutti Anne Lindholm-Kärki. Hinta 35 €. Sitovat ilmoittautumiset 3.8. mennessä. Kouluttajan yhteystiedot: Hiihtomäentie 19 D 30, 00810 Helsinki Puh. 040 707 8157 anne.lindholm-karki@kolumbus.fi www.annelindholm-karki.fi.

UNIRYHMÄOHJAAJAKOULUTUS 4.9.2009 – 21.5.2010

Unityöskentely on itsetuntemusta ja sisäistä kasvua vahvistava menetelmä. Uni on ihmisen sisäinen peili, joka näyttää hänet sellaisena kuin hän on. Todellinen itsetuntemus on mahdollinen juuri unien avulla. Ymmärtämällä uniaan voi löytää arkitietoisuudelle yllätyksellisen, mutta uudistumisen kannalta merkityksellisen näkökulman. Unet tasapainottavat ja ohjaavat ihmistä lempeästi ja luonnollisesti sisältäpäin. Unityöskentelyn avulla löytää kosketuksen omaan sisäisyyteensä ja syvään, hiljaiseen tietoon.

Uniryhmätyöskentely on luovaa ja elämyksellistä. Se on hyvin terapeutista olematta varsinaisesti terapiaa. Ammatillista unityöskentelyä voi käyttää mielenterveys- ja psykososiaalisen työn

lisäksi mm. nuoriso- ja vanhustyössä, aikuiskasvatuksessa ja erilaisissa harrastuspiireissä – kaikkialla missä kokoontuu ihmisiä, jotka haluavat ymmärtää itseään ja elämäänsä syvemmin.

Koulutus on tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhoitoalan ammattilaisille sekä ihmissuhdetyötä tekeville. Koulutus on kokemuksellista ja luovaa oppimista pienryhmässä. Se on kolmivaiheinen ja alkaa omalla uniryhmällä, jolloin opiskelijalle mahdollistuu omien unien syvämpi ymmärtäminen ja henkilökohtainen kasvuprosessi. Seuraavassa vaiheessa opiskelijat harjoittelevat suorassa työnohjauksessa koulutettavista muodostuvan uniryhmän ohjaamista. Kolmannessa vaiheessa jokainen perustaa oman uniryhmän, johon saa työnohjauksen.

Seminaaripäivät, joita on yhteensä 12, koostuvat kokemuksellisesta oppimisesta ja teoriaopiskelusta. Ryhmätyönohjauksapäiviä on 6. Koulutukseen kuuluu myös kirjallisuuteen perehtyminen ja kirjallinen työ.

Tarkemmat tiedot aikataulusta, hinnasta ja muista seikoista kouluttaja Anne Lindholm-Kärki. Ilmoittautumiset mielellään 17.8. mennessä.

UNIOHJAUS YKSILÖTYÖSSÄ –KOULUTUS

Unityöskentely on itsetuntemusta ja sisäistä kasvua vahvistava menetelmä. Uni on ihmisen sisäinen peili, joka näyttää hänet sellaisena kuin hän on. Todellinen itsetuntemus on mahdollinen juuri unien avulla. Ymmärtämällä uniaan voi löytää arkitietoisuudelle yllätyksellisen, mutta uudistumisen kannalta merkityksellisen näkökulman. Unet tasapainottavat ja ohjaavat ihmistä lempeästi ja luonnollisesti sisältäpäin. Unityöskentelyn avulla löytää kosketuksen omaan sisäisyyteensä ja syvään, hiljaiseen tietoon.

Koulutus on kokemuksellista oppimista pienryhmässä. Se muodostuu kolmesta kolmen päivän koulutuskokonaisuudesta. Se sisältää teoriaopiskelua, kirjallisuuteen perehtymistä ja uniohjauksen harjoittelua pareittain, materiaalina omat unet.

Koulutus on täydennyskoulutusta uniryhmäohjaajille, mutta soveltuu myös työnohjaajille, psykoterapeuteille tai vastaavan riittävän terapeutin koulutuksen saaneille.

Kouluttaja psykoterapeutti Anne Lindholm-Kärki. Koulutus järjestetään Kriittisellä korkeakoululla, Albertinkatu 27, Helsinki, kolmena viikonloppuna

11.–13.9.2009 pe klo 9–16, la 9–15 ja su 10–15

16.–18.10.2009 pe klo 9–16, la 9–15 ja su 10–15

20.–22.11.2009 pe klo 9–16, la 9–15 ja su 10–15

Hinta 1100 euroa. Ilmoittautumiset 24.8. mennessä.

UNIKUVA – MINÄKUVA

kirjoittava kasvuryhmä 14.–16.8. Albertinkadulla

pe 14.8.2008 klo 17.30 – 20.30

la 15.8. klo 10.00 – 16.30

su 16.8. klo 10.00 – 15.30

Unikuvat nousevat piilotajunnastamme. Henkisen tasapainon ja fyysisen terveyden säilyttämiseksi piilotajunnan ja tietoisuuden on oltava yhteyksissä. Me torjumme helposti persoonallisuutemme varjopuolet, sivuutamme vaistomaisuuden tai vähättelemme itseämme.

Unet tarjoavat hienovaraisesti täydennystä ja tasapainoa psyykkiseen rakenteeseemme. Ne kertovat meille itsestämme.

Unista kirjoittaen ja yhdessä keskustellen niiden symbolikieli voi avata tervehdyttäviä ja vapauttavia yhteyksiä sisimpäämme.

Kurssi on tarkoitettu kaikille unista, kirjoittamisesta ja itsetuntemuksesta kiinnostuneille.

Kouluttajina FT Eeva Lehtovuori ja psykoterapeutti Kaisa Naapila.

Kurssimaksu 180 € (opiskelijat, työttömät ja eläkeläiset 150 €).

Sitovat ilmoittautumiset ma 20.7.2009 mennessä.

ARVOSTELUPALVELU KIRJOITTAJILLE

Kriittisen Korkeakoulun arvostelupalvelu antaa kokeneen lukijan arvion kaunokirjallisista (proosa, lyriikka, draama) teksteistä. Toimita (ei sähköpostitse) käsikirjoituksesi osoitteella Kriittinen korkeakoulu, Arvostelupalvelu, Albertinkatu 27 a B 12, 00180 Helsinki. Proosa, lyriikka ja draama arvostellaan erikseen. Liitä oheen saate tekstisi taustoista ja mahdollisista arviointitavoitumuksistasi. Tarkemmat tiedot hinnoista ja muista käytännön yksityiskohdista toimistoltamme.

Lisätietoja kaikesta tarjonnastamme:

Kriittinen korkeakoulu
Albertinkatu 27 a B 12
(09) 684 0010 (ma-to 12–15)
info@kriittinenkorkeakoulu.fi
www.kriittinenkorkeakoulu.fi

Kriittinen korkeakoulu
– sivistyksen vapaita taitoja

